ייִדישער וויסנשאַפטלעכער אינסטיטוט · ייִוואָ
Est. 1925
15 WEST 16TH STREET · NEW YORK · NY · 10011 · YIVO.ORG · TEL (212) 246-6080 · FAX (212) 292-1892

YIVO ARCHIVES

Record Group 80

Elias Tcherikower Archive

Records of the Mizrakh Yidisher Historisher Arkhiv

1717, 1841-1874, 1881-1896, 1901-1947, 1956, undated
[Bulk Dates 1919-1927]

Folder No. 158

13393

-.Ic .3- 1919-20

.A. — T.

K.I №1-95

К1 Ц.А./К.I

13394

ПОГРОМ В АДЖАМКѢ.

Район Елисаветграда. (Банды Григорьева)

Вчера на засѣданіе Ревкома и Крестьянскаго Исполкома явился представитель Аджамской волости просить от имени крестьян, чтобы город пріостановил начавшійся в Аджамкѣ 17 мая погром.

Прибывшій крестьянин разсказывает о погромѣ в Аджамкѣ слѣдующее:

В четверг, 16 мая, в Аджамку пріѣхали 7 красноармейцев и стали говорить крестьянам, что им приказано устроить Варфоломеевскую ночь на евреев.

Крестьяне в недоумѣніи спрашивали, что это за Варфоломеевская ночь.

Красноармейцы им объявили, что это значит - всеобщая рѣзня евреев.

Протесты крестьян не помогли, и в ночь на 18 мая начался еврейскій погром. Картина погрома та же, что и в Елисаветградѣ. Разграблены лавки и дома. До отъѣзда представителя было убито около 60 человѣк.

Заслушав представителя Аджамки, Ревком и крестьянскій исполком рѣшил делегировать т. Пустовойта к Павлову с тѣм, чтобы послѣдній послал в Аджамку отряд для прекращенія погрома.

из г. "НАША ЖИЗНЬ", рабочая газета.
Елисаветград, Четверг, 22 мая 1919г., № 98.

13395

Александрія

Князюрубк

№2

Ц.А. / К.I

Изъ матеріаловъ Краснаго Креста.

Поступило въ редакцію 23-го іюля 1919 г.

К погромам банд Григорьева

13396

Александрія./Херсонск.губ.

Второй Григорьевскій погромъ 24-го іюня 1919 г.

Показаніе Нухима Левина, члена Александринской дружины, 8 іюля I

Послѣ перваго погрома, учиненнаго Григорьевымъ 22-го мая, образовалась въ Александріи рабочая дружина при Центральномъ Бюро профессіональныхъ союзовъ. Въ нее вошло 300 членовъ, "боевыхъ" и 300 обучавшихся стрѣльбѣ. Дружина состояла почти исключительно изъ евреевъ, такъ какъ русскіе въ нее не шли. Евреи-же пошли въ нее охотно. Въ синагогахъ было объявлено, что долгъ всякаго еврея итти въ дружину. Она представляла собою, такимъ образомъ, еврейскую самооборону при Центральномъ Бюро. Винтовокъ было до 300.

Въ пятницу, 9-го июня, за двѣ недѣли до второго погрома I2-й стрѣлковый полкъ 2-й Московскій сжегъ собственный домъ Григорьева за насыпью. Григорьевъ мѣстный уроженецъ. Сожженіе произведено было зажигательными снарядами подъ звуки интернаціонала. Боевая дружина не принимала въ этомъ актѣ никакого участія, тѣмъ не менѣе провокаціонные слухи гласили, что "жиды" сожгли домъ Григорьева.

300 боевыхъ членовъ дружины были раздѣлены на 4 взвода, изъ коихъ каждый дежурилъ черезъ ночь. Командиромъ былъ еврей, помощникъ русскій.

23-го іюня разнесся слухъ, что Григорьевъ снова наступаетъ и уже 24-го ночью онъ ворвался въ городъ. Въ отрядѣ его, говорятъ, было человѣкъ 800. Самъ Григорьевъ, Терещенко и Горбенко /изъ его штаба/ съ женами своими скакали верхомъ впереди. На лицо въ караулѣ было всего человѣкъ 40 дружинниковъ, которые выдержали четырехчасовый бой съ григорьевцами. Въ бою принимали участіе также 2-3 коммуниста. II дружинниковъ пало въ бою.

Большая часть отряда Григорьева сейчасъ-же бросилась грабить и убивать евреевъ. Самъ Григорьевъ былъ, повидимому, противъ погромовъ и убійствъ. Онъ разъѣзжалъ на лошади и останавливалъ громилъ. По разсказу Михаила Чверкина, котораго уже раздѣли до нага и хотѣли убить, Григорьевъ спасъ его отъ рукъ убійцъ.

Часть дружины послѣ боя отступила на село Абрамовку, гдѣ крестьяне убили человѣкъ 6-7. Общее число погибшихъ - 43 еврея /въ томъ числѣ 18 дружинниковъ/. Среди убитыхъ старики и женщины.

Григорьевъ ограбилъ арсеналъ, Исполкомъ и казначейство, гдѣ, говорятъ взялъ 3 милліона, и пошелъ дальше на Новую Прагу и Верблюжку, пробывъ въ Александріи всего нѣсколько часовъ. Своихъ убитыхъ и раненныхъ онъ повезъ съ собой. По словамъ подводчиковъ, таковыхъ будто бы было до 300 человѣкъ.

Григорьевъ былъ штабсъ-капитаномъ. У него, кромѣ жены, двое дѣтей, которыхъ онъ возитъ съ собой. Въ районѣ Александріи и Знаменки много лѣсовъ, гдѣ они прятались.

Послѣ событій 24-го іюня еврейская молодежь Александріи стала разъѣзжаться, опасаясь мести Григорьева, къ которому, по слухамъ, попали списки дружины. Среди уѣхавшихъ и самъ авторъ этого показанія Нухимъ Левинъ. Но всетаки сформировалась новая дружина.

№ 2а

м. Александрія, Ровен. у. Вол. губ.

13397

Кіевъ. Трехсвятительская 3

ТЕЛЕГРАММА

Еврейскому Національному Секретаріат

Изъ Волошекъ

19/I 1919 г

Днемъ 18 Января послано комендантомъ города Ровно одиннадцать казаковъ для производства какихъ то обысковъ въ м.Александріи Ровенскаго уѣзда Волынской губ. Въ девять часовъ вечера раздались по всему м-ку выстрѣлы и при участіи мѣстной милиціи и комиссара начался грабежъ всего мѣстечка съ насиліемъ женщинъ и избіеніемъ евреевъ ,продолжавшимся додвухъ часовъ полуночи .Просимъ защиты

Мѣстная еврейская община.

13398

Александрия

(см. Кременчуг: письмо Абы Лева)

אלעקסאנדריע

(זעה קרעמענטשוג: ברוף פון אבא לעוו)

13399

N3-7

אלעקסאנדראווקע

(סט. פונדוקלעיעווקע)

Александровка

(ст. Фундуклеевка)

Л3 Ц.А. / К.I 13400

Из материалов ~~Редакция~~ Губ. Совета Получено редакцией 31 Июля 1919 года

Александровка

III **О погромах и кровавой резне бывшей в м. Александровке Киевской губ. (ст. Фундуклеевка)**

Погром и убийства начались 15 мая. Группа отряда атамана Григорьева остановился на ст. Фундуклеевка. Группа вооруженных к Григорьевцев в 15-20 человек направились в местечко искать коммунистов. Смелое рискованное выступление т. Вихриста на станции и тов. К. Жадана, встретившего их с пустым фагаром в руках на месту, чтобы предотвратить несчастье, ни к чему не привели. Оба чуть не поплатились жизнью. По словам некоторых очевидцев Григорьевцами руководил один из местных интеллигентов. Подтвердить такой факт может товарищ Жадан.

Громить они начали с первых домов подряд. За ними сейчас потянулась вереница местных грабителей. В квартирах почти ничего не оставили. От первых выстрелов, все население охвачено паникой бросилось к центру. Из некоторых квартир не успевши убежать и пали жертвой бандитов в своих квартирах, пять в одной семье, два в другой, двух убили на улице. Убитыми оказались исключительно бедные. С этого дня грабежи, разгром и зверские убийства не прекращались. Оперировали местные разбойники. Вместе бездействовали. В ночь с 15-го на 16-ое ограбили несколько квартир и одного убили: он узнал грабителей, назвал одного по имени. Раздавались душу раздирающие крики о помощи, но ее не откуда было ждать. Население было терроризовано, большинство их уже не жило на своих квартирах, бросив все на произвол.

Роковыми днями для еврейского населения местечка были 19-ое и 20-ое Мая. 18-го Мая один из помощников Григорьева предупреждал из Цыбулево по телефону начальника Местного отряда товарища Гл. Шостака, что он посылает отряд конный, с целью истребить коммунистов: никакие убеждения т. Шостака, по его словам, что в м. коммунистов нет, не воздействовали на защитника советской

13400

вязать без помощи. 19-го около 4 часов ночи непрерывной ружейной и пулеметной стрельбой появились первые всадники и начали стрелять в упор „брать на мушку", как они выражались. Послышались крики, вопль, стоны раненых и умирающих, которые смешивались с дикими приказаниями: „деньги давай", звоном разбивающих стекол и треском лом. дверей и ставень. Грабили, убивали без пощады. Число убитых все росло; опять явились все те же местные разбойники, от рук которых было больше чем от Григорьевцев. Отыскивали и убивали в садах, огородах, в квартирах, на чердаках и подвалах, мусорных ямах, убивали стариков, средних, молодых, женщин, грудных детей; никому и нигде не было пощады. (Интервенция русских в случаях случаях относилась пассивно никакую не давая укрыться у себя за очень редкими исключениями.)

Появилась ватага мещанинов, преимущественно, местных и ближайших сел и очистила квартиры, не пренебрегая ничем, даже горшками. 20-го ночью исключительно местные грабили и убили в одной квартире восемь человек рядом с зданием волостного Исполкома, в другой на окраине – 13-14 человек. Жизнь в местечке замерла, двигались живые трупы, все квартиры были разрушены с выломанными дверями, сорванными ставнями, выбитыми стеклами. Внутри квартир был ужасный хаос: мебель всюду опрокинута, разбита, все бумаги разбросаны по полу, из них торчали ноги перин и подушек не заранее были, сорваны наволочки и тюфяки выпотрошены, но в последующие дни и эти жалкие остатки уносились мышками.

Точно такая же картина убийства и разрушения повторилась 21-го Мая опять Григорьевцами при энергичном участии местных. Только в эти два дня было больше 150 трупов. После 21 убийства прекратились, т.к. вступили советские войска, но посещения квартир продолжались, ибо от этих грязных не удержались и некоторыя части прибывших войск. Полного успокоения не наступило и теперь. Местечко представляет жуткую картину. У большинства домов окна и двери заколочены досками, тоже

кутяся по нѣсколько семейств в одной квартирѣ, нужда острая, нѣт бѣлья, обуви, одежды, стекла и многого самого необходимаго. Многіе разбѣжались и обречены на нищенѣ и голод на чужбинѣ.

Третій налет Григорьевцы совершили уже в Іюнѣ, воспользовавшись временным уходом совѣтских войск. Как после 21-го Мая все еврейское населеніе было согнано во двор волостного Исполкома и поголовно там ограблено. С нѣкоторых даже сняли послѣдніе рубахи, пиджаки, пальто, сапоги и ботинки. Наложили помимо сего контрибуцію в 75.000 руб. Измученному терроризованному населенію пришлось за неимѣніем средств в взять взаймы у русскаго кредитнаго товарищества нѣсколько тысяч рублей, чтобы выкупить свою жизнь.

Характерно то, что за нѣсколько дней до перваго погрома 15-го Мая на дверях и стѣнах не еврейской части населенія, с наружной стороны были мѣлом нарисованы кресты и в окнах выставлены иконы. Так была выполнена и подготовлена кровавая бойня и погром в м. Александровкѣ и соседних мѣстечках. По свѣдѣніям в м. Медведовкѣ окрестные крестьяне пошли еще дальше: разбирают и увозят дома и другіе постройки, принадлежащіе евреям и никто из разбѣжавшагося населенія не осмѣливается вернуться и помѣщать уничтоженію горьким трудом сооруженных жилищ.

Разгромлено больше пятисот квартир с населеніем в 3200-3300 человѣк.

9 іюля
1919

Подпись: Инструктор Союза

Из матер.Губсобеза.

13402

ФУНДУКЛЕЕВКА/Александровка/Киевской губ./

Чигиринскаго уезда.

Еврейское население состоит из 3,500 жителей.В продолжение нескольких дней все местечко было разграблено и разгромлено в с е вкартиры без исключения.Не осталось в местечке ни денег,ни провиантов,ни белья и носильного платья.Во многих местах разграблена даже мебель.Постели забраны у многих.Необходима н е м е д л е н н а я помощ голодающим.

/подпись/

делег.из Чигиринскаго уезда Комитета помощи.

Из матеріалов Редакціи. Составлено Я.Таем.

К.А. / К.I

Поступило 9/VII-192.0г.

№4

13403

ПОГРОМ В м.АЛЕКСАНДРОВКѢ(ФУНДУКЛЕЕВКА).

Знаменско-Елисаветградскій район.

(Григорьевскій - в маѣ 1919г.)

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

МОЙСЕЙ МАРКОВИЧ ГОЛЬДБЕРГ, опрошенный 29-го іюля 1919 г., показал:

Я живу в м.Александровкѣ (станц.Фундуклеевка) и, как врач, занимаюсь врачебной практикой. Занимал также нѣкоторые общественные посты, в частности состоял врачем при Александровской Гимназіи, а также преподавал в той же Гимназіи гигіену. Могу констатировать, что отношенія между еврейской частью населенія и крестьянской были вообще хорошія, хотя за послѣднее время, под вліяніем продовольственной разрухи и дороговизны, они начали портиться. Порчѣ отношеній особенно содѣйствовала усилившаяся в послѣднее время антисемитская агитація. Такую агитецію, помимо темных элементов, вела опредѣленная часть нашей интеллигенціи, явившейся идейной, а нѣкоторые из них подчас фактически главарями разыгравшагося у нас страшнаго еврейскаго погрома.

Еще задолго до погрома носились упорные слухи о том, что "будут рѣзать жидов", так говорили крестьяне. Нам также извѣстно было, что в квартирах директора гимназіи Викторова и других черносотенных преподавателей происходят тайныя собранія, на которых обсуждается, подготовляется и организовывается погром. Эти собранія затягивались до 3-4 часов ночи. Особенно активную дѣятельность в организаціи погрома проявили: упомянутый директор гимназіи Викторов, француз Легилье, - бывшій земскій начальник, кончил Петроградскій Юридическій факультет - преподаватели Орлов, батюшка и нѣкоторые другіе преподаватели гимназіи и высшаго начальнаго училища. Всѣ эти люди хранили угрюмое молчаніе, но их жены лично мнѣ говорили: "Будут жертвы, пострадают евреи".

Слѣдует замѣтить, что гимназія в Александровкѣ была учреждена на еврейскія деньги и содержалась евреями, русскіе в подавляющем большинствѣ обучались безплатно, евреи же платили всѣ. Плата была весьма высокая, так как нужно было окупить содержаніе преподавателей и всѣ другіе расходы по содержанію гимназіи. В частности, директор Викторов получал очень высокій оклад. Таким образом, евреи фактически содержали гимназ

13403

а между тѣм директор ни разу не пригласил меня, врача гимназіи, на засѣданія педагогическаго совѣта, не желая имѣть там еврея. Учреждена была гимназія еще при старом режимѣ.

В началѣ мая, когда волна григорьевскаго возстанія разлилась по всей окружности, француз Лесгилье ежедневно приходил на станцію в надеждѣ остановить какой-нибудь григорьевскій эшелон и пригласить его в мѣстечко, но эшелоны проходили, не останавливаясь на станціи. В эти же дни в мѣстечкѣ был кѣм то расклеен УниверсалГригорьева. В четверг, 15-го мая в 5 часов дня один из григорьевских эшелонов остановился на станціи. Лесгилье подходил к солдатам, что-то говорил им и приглашал в мѣстечко. Небольшая группа солдат в Лесгилье во главѣ направились к мѣстечку. Завидя группу евреев, они открыли по ним стрѣльбу. Евреи бросились в разныя стороны, а раввин Лондон укрылся в свой дом. Бандиты бр бросились за раввином, настигли его в домѣ, и там убили его самого, всю семью его и нѣкоторых других евреев - всего 9 человѣк. Послѣ этого солдаты вернулись на вокзал. Вечером того же дня нѣкоторые мѣстные жители начали производить налеты на дома евреев, при чем в эту ночь убит был Аврум Соколовскій.

Так как ночью 15-го григорьевцы ушли, то с пятницы 16-го наступило нѣкоторое затишье, которое продолжалось до понедѣльника 19-го мая. Порядок поддерживал совѣтскій отряд Шестака. В понедѣльник 19-го мая отряд Шестака бѣжал в поле, григорьевцы заняли станцію и мѣстечко, и, руководимые "мѣстными людьми", учинили рѣзню евреев. В этот денб убито было 60 человѣк, послѣ чего солдаты вернулись на вокзал. К утру 20-го мая в Александровку съѣхалась масса крестьян из окрестных деревень, привлеченных вѣстью о погромѣ. Весь день - вторник 20-го мая - мѣстные жители вмѣстѣ с съѣхавшимися крестьянами грабили еврейскіе дома, но убійств не было. Только вечером этого дня мѣстные "люди" рѣшили возобновить рѣзню евреев. В ту же ночь они убили в домѣ Бродскаго 20, в д. Бѣлиловскаго 15 человѣк, не щадили ни женщин, ни дѣтей. Жертвы были тщательно осмотрѣны бандитами, не остался ли кто в живых. Как передает один из чудом спасшихся в домѣ Бѣлиловскаго, главарь шайки, прежде, чѣм уйти из дома, опрашивал своих: "Всѣх провѣрили?" "Всѣх". "Всѣ мертвы?" - Всѣ -отвѣчают. Только тогда бандиты удалились. Когда же на слѣдующій день убійцы узнали, что нѣкоторые из бывших в домах Бродскаго и Бѣлиловскаго евреев только ранены и перевезены в лазарет, то они явились в лазарет и там добили раненых.

В субботу 21-го мая рѣзня продолжалась с еще большей силой. Мѣст-

 13404

ные жители-христіане не пускали в свои дома евреев,в погребах,на чердаках также не было спасенія,оттуда вытаскивали и убивали.Тогда евреи начали убѣгать в поле,в лѣс,но за ними гнались,настигали и убивали.Я лично пытался в эти дни скрываться по ближайшим деревням,надѣясь,что меня пріютит кто-нибудь из многочисленных крестьян,которых я лѣчил и которыми,собственно,я был любим.Но никто из крестьян не пускал меня в свой дом,никто не соглашался дать мнѣ лошадей,чтобы ѣхать дальше.Я повсюду натыкался на категорическій отказ:"Казали - нельзя передержівать жидів и нельзя їх возить" -отвѣчали крестьяне на всѣ просьбы.Меня неоднократно даже арестовывали и на сходах,спеціально для этой цѣли созываемых,обсуждали,как со мной поступить.От разстрѣла меня все же спасло то обстоятельство,что я доктор; сходы рѣшали меня не убивать но не прятать и выслать из своих предѣлов.Так я бродил от одной деревни к другой,нигдѣ не находил себѣ пріюта среди тѣх людей,из коих я многих спас при эпидеміях от когтей смерти.

Никогда не забуду среды 21-го мая.Я шел из деревни Баландино и направлялся обратно в Александровку.У деревни Несваткова, в 4 верстах от мѣстечка,я замѣтил большое оживленіе.Когда я подошел ближе,я узнал слѣдующее.Утром был выпущен слух,что евреи убили в полѣ пастухов.Крестьяне Алнксандровки,Несваткова и другіе,вооружившись топорами,а многіе винтовками,выбѣжали в поле.Тут они убѣдились,что пастухи цѣлы и невредимы.Но они забрали у пастухов лошадей,сѣли на них и начали гнаться за евреями,в паникѣ бѣжавшими из мѣстечка в поле.В этот день было убито свыше ста евреев,из них подавляющее большинство было изрублено топорами.У самой Несватовки меня остановил какой-то крестьянин: -Доктор,не идите туда,вас убьют.Но спрятать меня у себя он отказался. Я спрятался в кручѣ.Лежал так долгое время.Наступал вечер.Вдруг слышу плачет какой-то мужик.Я осторожно выглянул и позвал его.Оказалось,что в Александровку по словам мужика пріѣхали коммунисты,и старик боятся,что "теперь"нас убивать будут".Я ободрился и пошел в деревню.

Подхожу к волости.Стоит крестьянскій воз,наполненный трупами:то были тѣла евреев,бѣжавших в тот день в Несватовку и тут убитых.Вокруг воза стояла толпа крестьян,от которых я и узнал,что евреи были убиты часов 8 тому назад.Одного мальчика 10 лѣт положили живым на дно телѣги под трупами и он задохнулся,а поверх трупов была положена его сестра Стеся Силганик,12-ти лѣт,легко раненая.Я застал ее в ужасном состояніи.Она лежала в одной рубашенкѣ,коченѣя от холода(в тѣ дни было холодно) с закрытыми глазами.Из ноздрей капала,булькая,кровь,она тя-

жело дышала. Я нагнулся к ней и позвал: "Стеся."Она узнала меня и ослабѣвшим голосом попросила воды.Я обратился к крестьянам с тупым любопытством глядѣвшими на воз, и попросил воды.Никто не тронулся с мѣста.Я настойчиво повторил просьбу - то же молчаніе.Наконец,один из них,выражая общій отвѣт,проговорил:"Казали жидам нельзя":Тогда я бросился в ближайшую хату и сам достал воды.Стеся глотнула,открыла глаза Я видѣл,что ее можно еще спасти,только ей нельзя было оставаться ни одной минуты под открытым небом,на вечернем холодѣ.Крестьяне вначалѣ наотрѣз отказавшіе мнѣ в моем намѣреніи внести больную в дом, сразу уступили,когда я пригрозил им коммунистами,пріѣхавшими уже будто в мѣстечко.В домѣ я привел дѣвочку в чувство,перевязал ей рану,и к утру удалось спасти ее.Потом я узнал,что еще днем она умоляла крестьян, стоявших вокруг воза,подать ей воды;но вмѣсто воды к ней подходили крестьянки и снимали ботинки,платье,носки; когды срывали серьги из ушей,ей было очень больно,и она кричала,но никто не обращал вниманія на ея крики,ее продолжали раздѣвать.

К пятницѣ 23-го мая Александровку заняли большевистскія войска. Но успокоенія для евреев не наступило.Охраны в мѣстечкѣ никакой не было,так как милиция сама грабила и убивала,а потом удрала.Из пришедших же большевистских частей,особенно из среды 5-го Вознесенскаго полка выдѣлились отдѣльныя группы,которыя сами дѣлали налеты и грабили еврейскіе дома.Да и пребываніе большевиков было непостоянным,,то они приходили,то уходили,и тогда вновь появлялись из деревень Григорьевцы.Это был какой-то заколдованный круг,из котораго не было выхода.Уѣзжать нельзя было,лошадей не давали,а тѣх,которым удалось кое-как уѣхать,крестьяне возвращали с дороги или убивали.Круг замыкался,не было выхода.Евреи уже не жили больше в своих квартирах,они покинули их, и всѣ собрались у Волостной Управы.Тут сидѣли они под открытым небом раз 9 дней,затѣм еще 7,потом еще 10 дней.Голодали,так как крестьяне отказывались давать им что-нибудь.Тут же,на голой землѣ,лежали и больные,из которых много было тифозных.Обращались к крестьянским сходам - тѣ отклоняли всѣ мольбы евреев о помощи.Один отвѣт неизмѣнно получался:"Мы боимось."Я пробовал говорить евреям,зачѣм всѣм сидѣть под открытым небом,в домах хоть крыши от дождя защитят,но евреи отвѣчали,что им невозможно идти в свои дома;они пробовали прятаться по чердакам,порребам,в полѣ,в лѣсу - вездѣ убивали.Тогда без всякаго сговора сошлись всѣ у волости,рѣшили,если убьют - пускай всѣх вмѣстѣ.

13405

Так продолжалось 5 недѣль.Грабеж шел все время.Не только увезли все добро,имущество,мебель,но во всѣх домах вырвали оконныя рамы,разрушены печи;всѣ огороды перекопаны(искали денег).Все имущество,даже щепки,увозились крестьянами на подводах.В иные дни евреи все же ночевали по 15-20 семейств в ближайших к волости домах.

Большевики большей частью все же находились на станціи и убійств не было.Вдруг 12-го іюня - то был четверг - большевики отходят к Каменкѣ.Тогда григорьевцы,в количествѣ 10-тичеловѣк,врываются в мѣстечко,окружают евреев у волости и начинают стрѣлять в воздух.Ужас охватывает евреев.Женщины и дѣти плачут,умоляют не убивать указывают,что всѣ разорены.Наконец один из григорьевцев говорит:"Я помѣщик,сам разорен;мы вас убивать не будем.Дайте контрибуцію 100 тысяч рублей,сапоги и мужское бѣлье." И вот на площади в 10 часов утра,сотни мужчин в присутстствіи волостного Исполкома,раздѣваются до гола,отдают свое бѣлье и сапоги.Поставили корзинку - и евреи бросают туда бумажки,покане собралась гора бумажек:может быть 100 тысяч,может больше,а может быть и меньше.Спаслись.

Через день большевики вернулись,из их среды также выдѣляются банды,грабят,требуют денег.Тогда евреи,не считаясь ни с каким риском,снимаются с мѣст и уходят.Большинство идет пѣшком,иные на лошадях.Так из 3000 евреев в мѣстечкѣ осталось только нѣсколько стариков,которым идти было невозможно и которым смерть совсѣм уж не страшна.Многіе пооставались в Смѣлѣ и в ближайших мѣстечках,свыше 300 пришло сюда в Елисаветград.Всего убито в Александровкѣ 213 евреев, раненых было мало,из них умерло 20.В это число не входят заболѣвшіе,а также умершіе от болѣзней.Были также случаи изнасилованія дѣвушек.С нестерпимой болью я вспоминаю молодую дѣвушку Поволоцкую 17-ти лѣт.Это была замѣчательно развитая в умственном отношеніи дѣвушка,в этом году кончила гимназію,очень красивая.Бандиты-нѣсколько мѣстных парней-предложили ей выбрать:безчестіе или смерть.Она умоляла их убить ее,и,очевидно,потому,что она пользовалась уваженіем они исполнили ея просьбу и убили ее тут же на порогѣ ея дома.

Из лиц,лично принимавших участіе в убійствах,я знал:преподавателя Лесгилье,который руководя отрядом убійц,говорил им,когда тѣ случайно пропускали какой-нибудь дом:"товарищи по порядку",Сам Лесгилье добил раненаго еврея;гимназиста Олифиренко (сына Анисимова); сына начальника почты Березовскаго,Прокофія Мельника мальчика 17-ти лѣт,Скиденко,18-ти лѣт;два брата крестьяне Кирилла и Игнат Самбур,

13403

два сына Карпо Балабанчика, рабочій в пекарнѣ Кирилл (фамиліи не знаю), теперь он, как говорят, служит у большевиков, Гриша Мартыненко, бондарь. Отец послѣдняго, также Гриша Мартыненко, старик, защищал евреев.

Француз Лесгилье был арестован, но когда большевистскія власти потребовали, чтобы всѣ евреи подписались в виновности Лесгилье, а тѣ, из страха, отказались это сдѣлать, то он был выпущен. Несмотря на то, что нѣкоторые заявили властям, что для точнаго выясненія лиц, принимавших участіе в убійствах, стоит только арестовать 10-15 крестьян, которые назовут тогда всѣх убійц, это сдѣлано не было.

Была у нас во время погрома попытка к сопротивленію. Нѣсколько евреев во главѣ с учителем Малкиным, человѣком идейным и впечатлительным, выступили с топорами в руках против бандитов. Послѣдніе убѣжали, но вскорѣ вернулись в большом числѣ вооруженных и убили всѣх, оказавших сопротивленіе.

Как уже отмѣчено было, рѣзня евреев происходила не только в Александровкѣ, но и в окружающих ее деревнях. По деревням особенно распространилась провокація, будто евреи убивают русских. Только деревня Бирка провѣрила этот слух, убѣдилась в его ложности, а потому принимали, и даже укрывала евреев; остальныя деревни вѣрили этим слухам без всякой провѣрки.

.....Мая Меня и нѣсколько других евреев арестовывают в деревнѣ Ульянино, причем крестьяне всѣ кричат, что: "жиды рѣжут христіан"; с большим трудом мнѣ удается убѣдить крестьян, прежде, чѣм убить нас, послать провѣрить этот слух. Сидим в караульном помѣщеніи, ожидаем возвращенія посланца. Вдруг мимо деревни мчатся нѣсколько телѣг. На них сидят люди, издали вполнѣ похожіе на евреев: в длиннополых кафтанах, пальто, шляпах и картузах. Эти люди стрѣляют в воздух. Ульянинскіе крестьяне кричат: "Значит правда, что жиды убивают христіан." Потом только оказалось, что то возвращались крестьяне, одѣтые в награбленные у евреев костюмы...

מן מאנדיאטאל רעגאציע
אדמיניסטראציאן פון דעם אלטן דזשוי
25 יוני 1919, דורך ב. וואסט.

5 נ

K. A.
K. I

VI, 19.
13406 1.

דער פאלבראם און אלטסאנדראוועל – טס. פון דזוליווא, ליידוי, ליב, טשיבר. אויסגע
אויסגעבאפעלדונג פון 4000 מאן, צווישן צו 3500 אידן.

(דערזעהלט פון אלטן מאליס. א אלטסאנדראוועל, אויס הוספות פון ושכאל באנאכ,
אלטערער און וועז-אונספעטאר פון דער ארטיגער אידישער גימנאזיע).

1. די לאגע פארן פאלבראם.

נייך וו. סאיס גיפאלן דער דעטאכמענט רוסישע פאלק אנגעהויבן א פעריאד פון
רעוולט אויף דער ארטיגער אידישער באפעלקערונג רעוויזיעס, מאנטריבזעס, גלאט אנפאלן
אויף אידן צוליב זיינע גזוראן אן אפטו סרשיינונגען אונץ אלטסאנדראוועל אידישן לעבן. די
גאנצע אידישע באפעלקערונג פונקט שטעל איך שטארן טעראריזירט געוואכן, און אויך דער פוט
איז די דער אלגעמיינער אומרוהיגער שטימונג צוגעקומען ביי די ארטיגע אידן איך אויכא פאר
א פאלבראם. דאס שטעל האט זיך אינגעגעבן געפונען און די הקף פון א אוקטער-אטריאד בראש
אויס שטעלן, וואס האט פארנומען דאס שטעל באלד וו סאיס געפאלן דער דעטאכמענט. דער אטריאד
האט זיך מיט פארנומען אויס פאלטן און שרעק און רודפן די ארטיגע אידישע באפעלקערונג. אלע
די מאנס איז ארבעטר צו די באלשעוויקס, איז באק דער אטריאד געבליבן. און אלטסאנדראוועל
און פארגעזעצט צו ארבעטן באזונדערס אויכא האבן פלעק אין בשטן יריב און אלטסאנדראוו-
ל, וואס סיינען פאר ווען דאנערשטאג, וועלן סאכן זיך צונויף א סך פויערן פון די אלעמע
דערפער. דאק איז די גאנצע צוט געווען אויסגעשטעלט אידן, ווייל שטאנס אט-
תאד האט רעגולער באנאמען גאנג פון דער ארטיגער אידישער באפעלקערונג. אויפן וואכאל
אנדער פונקט שטעל – אויף דער טס. פון דזוליווא פלעק אין אין אלטסאנדראוו-
ל, וואס סיינען פאר ווען דאנערשטאג, ווען

13205

דער שטעטלער אויפאַלאַק באַשטאַנען אויסשליסלעך פון איבן. די גאַנץ וועגן און די פּויערן פון
די אַרומיקע דערפער זיינען געווען אונטערוואָרפן דעם וואָלאָסטנאָי אויפאַלאַק, וואָס באַשטעט
אויסשליסלעך פון רייסן. דער אַקטיווער אָוטער-אַוויסאָר איז געווען אַ רייסע. דער אַוויסאָר פון אַזעלכע
אויף אַ רייסע. די ווייל אַוויסאָר זיינען געווען אַנטיסעמיטישע געשטאַלטן. צווישן זיי און דעם שטעטלען אויס-
פאַלאַק פלעגן פאַרקומען אַפילו דורכאַנאַנדער שאַרף זיינען געווען די באַציהונגען צוליב דער
מאַרגינאַליזאַציע פון דער בורגערשאַפט פאַר דער אַרבעט און „טיל". די אַוויסאָרן האָבן זיך באַנומען
געקומען פאַר דער אַרבעטער בורגערשאַפט פון שטעטל, און דער דוב ז"ל פון די רוטע גיים ז"ל פונם
שטעטל, אַלע אויך פון די אַרומיקע דערפער, האָט מען נים געקומען לעבן דעם האָט שאַרן
פּראַטעסטירט דער אויפאַלאַק און סאַיאַ איז געווען אָפּגעזאָגט אַז מאַרגינאַליזירן די גאַנצע
דנ"ש. דער מיליטער-אַוויסאָר איז געווען דורך דעם שאַרן אויפגערעגט און האָט און די לעצטע
טעג, וואָס פאַרן פּאָגראָם, טרעפן אַליכע מאָל פאַלגרעס מיט דער אַטמאָספער אַוויאַנע
אַז בעלגע דער מאַרגינאַליזאַציע ווערט גלייך די אַרבן נים געהאַנדלט רעכטיק: „וועט איר, אַז מען
מעלעסאַנדראַווע צוליב דאָס דאָזיגע, וואָס מען דאַרף אָפּלעזן" (דאָס איז טרעפן געקומען אַרבן
אַוויסאָר נאָכן שרעקליכן פּאָגראָם און אַטאַאָפּלעך).

דער שטעטלער אויפאַלאַק האָט די גאַנצע צוט געהאַט צו טאָן צליב אַזוי אַרבן אַרבן.
צווישן אים און דער רייסטיגער באַפעלקערונג זיינען לענג צוגעשטעלט נים פאַרקומען. די
אַרבן באַלעזוונס זיינען אַלע נים לאַנג לאַנג אין עצה דערפון, אַז דער אַנטיסעמיטיזם פון גוים
און שפּעטער דער פּאָגראָם אַליין, צאָלן דורך דעם אַרויסגעדרעפן ווערן און לעבן.

ווי מען גיט אַזעלכע, האָט מען שוין אַוואַק פאַרן פּאָגראָם געפירט צווישן די פּויערן אַ
שטאַרקע פּאָגראָם-אַגיטאַציע, מען איז אין דעם תּוך אַ לערער פון דער אַרטיגער אַלגעמיי-
נער גימנאַזיע, וועלכער האָט האָבן אַרומגעפאָרן אַזעלכע די נאָענטע דערפער און אויפגעבויטן די
פּויערן צו אַ פּאָגראָם.

און צוזאַמענהאַנג מיט די אַרבעטער יוגן אַלטאַפּאַלער פּאָגראָם, איז אַוועקגעקומען
דעם 14 מאַי, די שטימונג אין שטעטל געווען שטאַרק געדריקט. מען האָט צוזאַמען אַרבעט, טאָמער וועט
באַנערשטאַנד, אין ריב-טאָג, אויך און אַלגעמיין אויסרעכנען אַ פּאָגראָם. אויסער דעם
האָט זיך געשטאַנען אַ טריאַב, וועלכער איז געווען דאָמאָלט געווען אַ צאַלעוויסטער, אַז אַמאָל
זיך פאַרלעגט אַלס אָנפירער פון גרינאַריעווס און אויסגעבויטן גרינאַריעווס אונעווערסאַל אַרבעטער
שטעטל. כדי אַוועקצוהאַלטן דעם פּאָגראָם האָבן אַוועקגעגעבן פון די אַרטיגע אַרבן גרעסטן
אַליין אַ מתנה פון טויזנט טויזנד רובל, און דער לעצטער האָט צוגעזאָגט, אַז ער
וועט צו גאָרנים נים דערלאָזן.

<u>באַנערשטאַנד</u> דעם 15 מאַי זיינען, ווי געוועהנליך, צוגעפאָרן אויפן ריב די פּויערן פון
די דערפער, האָט מען אַלעמאָל אויס לויפיגע צייט און לוישן. מען איז אַרבן, אַז טעלכע פון
זיי האָבן געשריגן: „מען האָט דאָך צוגעזאָגט, אַז עס וועט זיין אַ פּאָגראָם. וואָס איז דאָ?"

שטעטאָן אַזער פון זיין צוט האָט אַרויסגעשיקט אַזערן שטעל רייטנדע פאַטרולן, וועלכע האָבן נוט
דערלאַנגט צו זיין אונרוהיקן, און בראַכט, וואו מיר האָבן זיך אָנגעהויבן, האָט אַן מיר גלייך בעדשטיקט.

די פאַבראַק-גרשהזון'ס.

דער ערשטער פאַבראַק האָט זיך אָנגעהויבן דורכגעלאָזן 3-4 אַ צייטער צייטאַן,
צו בעד צוט איז אַן שטעל אַריין אַ גליינער אַטריאַד פון די בריגאַדיסטן. באַלד איז צו זיך
צוגעשטאַנען די מערהייט פון שטעטל'ס אַטריאַד און צוזאַמען אָנגעהויבן צו כאַזאָרן און צו
הרגענען. בפון שטעטל'ס אַטריאַד — ווערטס און פלאַדאַן האָבן געפרוווט אָפּצוהאַלטן מיטרע
תדרים פון באַטרוגן זיך אין פאַבראַק. ווי אַן אַנדער, אַזוי מיר האָבן גזאָגט: דער-
הרגעט אונז, אַזער טשעטע ביינעם נוט." בסתרים האָט אַן אַזער ליד אַן אַכט נוט געזונגען. מען האָט
אָפּגעלו, אַז לינקע פלאַדאַנען זיין די אויפרעכטע אַזוי גרויס געוואָרן, אַז אַן האָט זיך זאַמלט
הרגענען.

און אַ חשק פון אַ באַלדער שעה צוט מיינען אויף די גאַסן פונם שטעטל געהרגעט אַכ-
ווארן 9 אידן:

1. חשב אַזבעוועדאַוויטש
2. בערקאַ ווינער
3. מיין פרוי
4. אַזרהם סאַלאַוויטש
5. יונה פאַרבי
6. מרדכי אַלשאַנער
7. מיין פרוי
8. ברוך-אשר לאַנגאַן, אַ גוטער איד
9. מיין אַלבן.

בזאַמען מיט די 9 אידישע הרגים, מיינע און דער צוט געזען אויך צוויי רוסישע. און
רוסט איז בעפעלן געהרגעט געוואָרן, דער בוטער דער פאַר, וואָס דער האָט אַרויסגעלאָזט אויף
מיין וואָן אַ פאַרוואונדעטן אידן.

די אידישע באַפעלקערונג האָט זיך געקוקט באַהאַלטן, ווער אויף די בודעראַר און
אין די קעלער, ווער סאַיאַ אויף אַנדערן שטאָט אין פעלד, און אַלע האָבן זיך געלאָזט אַזער
די ווערן, וואָס פירן פון הלקסאַנדראָווע. אויף די רוסישע הייזער האָבן זיך געהאַנגען
אונאַנדס מיט בלאָ.

דאָס שטעטל איז אונגעגאַנגען אַכרעזער און כשוב פון די רעזאַך. צו די אויטער-אַטריאַדן
מיינען בעגעגנען די גלעך פון די מרדוויגע דערפער און מען האָט זיך געקוקט צו באַכאַזאַוען
די אידישע באַפעלקערונג.

די ערשטע טאָגן פונם פאַבראַק, וועלכע איז דורכגעגאַנגען ביי דער אַלטער באַטאַל-
גיינע פון שטעטל'ס אַטריאַד, האָט געדאַוערט פון דאָנערשטאָג. דעם 5/10 מאַי זונטאָג זיך
מתנלאַך דעם 9/10 אין דערפרי. אויסער די 9 הרגים, וואָס מיינען אומגעקומען גלייך אין פאַט
אין דער פאַבראַק, איז אַן אַלק פון די שליכער טאָך מיין אין אַן אַנדער נוט דערהרגעט
געוואָרן. די גאַנצע צוט האָט מען זיך אויסגעלעזן פאַרנאַכט גלייך אויס כאַזאַוען.

13207

בײַ די רוסישע צאָל ווינער נײַ שטעדטן און צײַטן אַרבעטן, אויף דורך די מרכזיאָנערישע געזעצן אַ שאַרף פון רעטרעאַט פּאַטרולן, וואָס זײַנען געשטאַנען אין די נעטיגע גאַסן, און וועגן דאַכן דאַכן די אויפגעאַצט ווינעם נײַ בערבלאַטן. און דער צווייטער אַטאַק-געדאַנק די אויפגעשלאָסן הייזער. פּרוטאַרישע דעמאָנסטראַציע פון אַרבעטער אין שטאָל צו דערוויסן זיך, ווי אַזוי דורך אונדזערע געמאַלטן באַטאָן זיי אַזעלכע בערבלאַטן. פאַר די מלחמה זיינען אין אַלגעמיין אויסגעדריקט געווען 80 אַדרעסן הייזער. אין באַט בעזיגען אַלץ וואָס אין באַט נאָר געפונען.

אַנטלעכע דעם פּ-טן יאָר און דער פריד מיט פּאָלאַנד און געדרוקט און די רעדן פון די רוסישע אַטריאַד באַט אויפגעהערט צוריק צו רופן אַלע אַטריאַד פון גרינאַריוון און דער-צו וואַרט גרינאַריוון געזעטן אַלע אַרבעטער-רעוואָלוציאָנערן דער רעשטער עשעלאָן, וואָס זיינען דעם אויפגעפריד מכוין און שטאָל, ווערט דורך שטאָלאָן אַטריאַד אַנטוואָרטן. אַזוי באַט אויף זיך אויף אַרבעטער געווען און בכוח עשעלאָן פון גרינאַריוון מכאי, וואָס זיינען דעם טאָג גלייך אין אַלעקסאַנדראָווע. דעם ב-טן עשעלאָן אַזעלכע געלעגן מוטבוטן וועגן דעם אין נאָוגרעטן שטאָב פון גרי-גאַריוון אין דער י-טער עשעלאָן, וואָס זאָלט דאַרבלעבן אין שטאָל, באַלד אַב אַ נעהמען אויבער שטאָלאָן אַטריאַד, וועלכער אַנטלאָפן אין טעגרין. גלייך נאָך זיך ווידער פאַר דער אַדרעס באַפעלגרינג וואָס באַט דעם מאַנטאַלן דעם אין שטאָל, באַלד אַב אַ נעהמען אויבער שטאָלאָן אַטריאַד, וועלכער אַנטלאָפן אין טעגרין. גלייך נאָך זיך ווידער פאַר דער אַדרעס באַפעלגרינג פון דער אַרמיי-קאָמאַנדאַנטן פון שטאָל, אַז זיי זאָלן אַרבעטן אַזעלכע בערבלאַטן פון דער רוסישע אַרמיי פון דער אַרבעטער-פּאָליציי.

די לעווטע טאַפּיר פון דעם פּאַלאַסט, וואָס צריינט אויף זיך אויך אַ גרויסע צאָל אַדרעס בערגום, בלעט זיך אין אַנטלאָך דעם 19/7 אין אַוועק. דער אַוועק און די נאַכט אויף דינסטאָג זעהן דערק אין אַנבאַלייגע רעוואָלט אין בערגום. פלייגן אַזעהרגעט אַזעלכע ב-טאָגן. דאָס כאַזאַן איז ווידער פאַרטלעכטע אַזעלכן נאָך אויס אַ מער שטאַרקן טעמפּ.

דינסטאָג דעם 20 און מיטוואָך דעם 21 יאָר אויס פאַר דאָס דאָס. ווייטער גלות און אַלע נייע בערגום פלעמען אַלע יאָגל אַרבאַם אין שטאָל פרישע פּעלאַנען און בלוזן און באַרבייטן נייע טעלן פון אַלעקסאַנדראָווע. צו פאַרבאַלטן זיך נאָך לאַנג און שטאָל, צו פיינען נאָר די יעסולים. פאַרבלעלן און פאַרטדיגן- דאָס טון שלן די גלום אַלען. אויך ליינס לעבעם נעמען אַנטל אינם פּאַלאַסט. דאָ און דאָרט באַט מען גלעגנט זעהן נאָך אַרבייטער לעבעם אַרבייטן און די אויפישע בייצער און אַרבייטער דאָס, וואָס מען באַט נאָך נאָר צאַווען בעזונטמען. פאַר די בייבעס לעבן באַט מען אַפּגעגעבן צו 140 יאָר אויף אַבאַט געזעלט בערגען נאָך 70 אויבן נאָר אַלע נאָר זיינען צו אַזעלכן לעבן די 70 אויבן באַזן די גרינאַריוועס לכתחלה אַרבייטן אויפן אַרבייט כבוד באַט צו בערגען. אויפן אַרבייט אַזער באַזן זיך פאַר די אויבן אינטעלעקטן

* שטאָלאָן פון צוי צוי פרעמדן זיך ווידער אַלס באַלשעוויק. דיסזה דערפון איז, וואָס דאָס באַט גרינאַריוועס אַרבייט שון אַנגעהויבן צו לייבן תפלות.

שליכר סאלדאטן, וועלכע האבן פראטעסטירט גלייך דער הריגה. אויף אמאל אופן אויס אויגן די
איבן אפגעראטעוועט. מיר האט זיי אזעלכע נע געלאכט אין גרינגהאן און שטאל, און אויפ'ן וועג
האט מען דאס אין איין געהרגעט. די סבה פון מאכב איז געווען דאס, וועס דער באאיגער איז
האט מיך בשעתן געהן אינגעלייגן בעזעלן א שוק.

די איבן, וועלכע סאיר געלעגן מיך אויסגעזאהלען, איז אויטעמאטיש אויפגעשטאנען שטיקער
טיך. דער פתח געהרגעט זי ווען, נע ליעתיך דערווייל, וועס מאר געלעגן באפאלען, איז געווען אויכאפיך
ברויט, אסך פון די באפעלקערונג האט מיר טאקע געבאטן, ארויסגעשלעפט פון די לעגערס, אבער פון
אנדערע סכנות, און געהרגעט. די נעכט פלעגן פאר די באפעלקערונג דורכגעהן אין א טרעפלעכער
שטימונג. ווי די טיך. ביינאכט פלעגן מיך צולעגן לאגן דערן די געשריען און הייסערעס פון די באגעגענעס,
פארוואונדעטע און די טויט-געשריען פון די, וועס מען פלעגט הריגען. אויפן דריטן האט אנדער
מיט גאר נע געקעגט הילפן.

ווען דעם, אז די אנטוגע ארויסן אלן האבן זיי שיק באפעלן אויפן, איז נעטא ליין יאנאוויץ מען
גיס איבער, אז מיר האבן האבן מיך געווארפן דעם געווארפנעם דורכלאר פון דער אנטלאר געמאטיר,
ער אל זיי לאגן מיך זיי אים באפעלן. האט ער זיי אפגעשריגן. ווען דעם האט מיך צו איך מיך
א אנטער פון ציינדע א תלמיד, אנט וועלכער ער האט געהאט נאהענט באקאנט. דערווייל האט ער געקלעפערט: „איך
בין דיך צו איך מיט ברוטער פהרט, נאר איר זיינט א פרי פאוועז!" נאכדעם האט ער מיר ארויסגעשריען.
א גרופע איבן אנדער, וועס האבן נע געהאט ליין אנדער אלפוועך, האבן מיך באלד ארויסגעדרעהט און זיינער א
נאמער און דערפון מיך באפעלן. דאן האט ער פרילעכט, אז איך געווארט וועל ער מיר נע מארשטופן, נאר
וועס מרשל מיט מיר נע טון, וועס ער מיך נע מאכן. ווי ער האט דגל אנגעווענדן, ציינען און פאנדאם שולדיג
דיר איבן אליין. א טול שלב, לוט זיינע ווערטער, פאלט אויף די איבעריגע שולדיגע פון דער „גרעגעלאפטלעכער
גיינגאריע", וועלכע האבן די לעצטע צוט געפארערט מרשל די גיינגאריע רעפארמירן און דערבי געפינט
א שארפע אנטפערונג ליגן איך דעלבסט. אבער איך ער טאקע געווען געדווענגען זיין פאסטן, אלס דירעקטאר,
צו פארלאזן. בכלל איך יאן אז דעם געווערעדעם דירעקטאר און נאך צוויי לייטער פון דער גיינגאריע
חושב, אז מיר זיי פרעדזעלים האבן געהאט א שיכות צום פאגראם. באמערקונגען איך דער תלב
בעגיגן צום לערער לעדבעווע, א יורעסט, לוט דער זעלבער, און א פרעגזעיק, לוט דער נאדאנגעוועזענער ווי סיגוט
אינדער א פערדאן, וועלכער מרשל באשטאנד גלייך, און וועלכע איז אליין געווען און א עד - כאיב, איך
לעדבעווע באלאפן פארהויס די פאגראמשטשיקס און מיט האבן געשריען „שלאג די איבן" (מעגמעמ נעפ).
יאן באמערקט איך, אז לעדבעווע איז מיר דער לערער, וועלכער איך פארן פאגראם ארומגעפארן אינדער
די דערפער און געפירט אנטיסעמיטישע אגיטאציע. כבי אנדער אפגעזעהן פון דיך די אלפארבן באמערקונג
אלס פון אינעם פון די אקטיווע פאגראמשטשיקס, איך דער דעלבער לעדבעווע מיטוואך דעם 1/2 גענאנען
דיך תשעבל דערפאר די גרינגארעווע מן דיך געווארפן איך צו די פוטערן מ'צאל מאטס ווייטער נע
גרינגען מער ליין איבן, די גלייכן ווען גרינגארעווע אפלה ציינען צו דער צוט פארשטארבן גע-
וואכן, און ער האט מיך אויך געזאגט צו באוואכטן זיין פרייבוט.

13408

מוטוואך דעם 21/4 צו נאכט צו דאס דער פאבריק אנגעהויבן שוואכער צו ווערן. ס'איז שוין פשוט ניט געווען, וואס צו צאכאזווען און צונעמען. צו באנדערשטאנד אנדערפריה איז דער פאבריק גאנצליך געווארן.

די רעזולטאטן פון פאבריק

דער פאבריק האט געדויערט אזואך לאנג: פון באנדערשטאנד דעם 21/4 ביז באנדערשטאנד דעם 22/4 אינדערפריה. האט דער צוט האט מען דאס שטעל אינגאנצן צרכאגעווען; אונ'ם כלל איז הייצער האט מען אפילו צונעמען דאס מעדעל. ביי דער גאנצער איבערגעבונג איז עס געווען א 3-4 סאמאוואכן. די צאל איבערגעבליבענע ארבעטער איז א 210 פון 55 פרויען, פון ביי 55 פרויען צווישן די הרגעם זיינען דא אויך יונגערע, אויך ליינינע יונגערלאך. ס'זיינען פאכמן אנגעזעהן אשפעות פון וואכע מ'האט אויסגעזוכט אלע מוטגעווארן, צום צושפון די פאמיליע בא כל. דאס כל געהרגעטע זיינען דירך הרב און וועלט, אונ'ם אכאדיק צוגעשלעפט. דער פאק דונט אלס באוויזן, אז הויפטצעכליק האבן הרגעהרגעט די פרויען, וואס האבן ניט געהאט יין געווער.

פון דער הרגעם-רשימה ווערן דא געבראכט נאר די נעמען, וואס זיינען פארבליבן ביי א. מאלינס:

נחום פונשטיין מוטא פאמיליע פון 5 פערזאן	יעקב פיטרושינסקי
דוד סלבאטאווסקי	מאניא "
רעזע "	וועגעווסקי - פאמיליע, א אלמן
סונייה "	מוטעלמאן מאיר - 17 יאר אלט
כאונן לובאשעווסקי	יוסף בארושאנסקי
אלמה סמוליאנסקי	לישבינסקי
זיין צופן	זין צופן
ליבלדשטיין	יבראדיכאווסקי, אנ'אינדשינדר
פרוס פארבלי	מינדל מאלי, א אלמה
מאטל מוטאריאנסקי - 20 יאר אלט	ליפמאן
מינדל " 25 " "	פאמיליע פון מאטל בראדסקי - 7 פערזאן
בולולאווסקי חיים	טאפליאנסקי
בני טארטאקאווסקי - 65 " "	מוטולאן חיים
שרה זין לייב " " "	ליבינסקי
משה טארטאקאווסקי - 30 " "	פוטוריאן
פכוי סאולאנסקי	בזרודר טאלגינסקי.
סאולאנסקי חיים-לייב	
מאגבאלובץ דוב	
דער בלייטער מאגבאלובץ 14 יאר אלט	

די גאַל פאַרוואונדערט דערגיינט לערק שלל פערדאַן, צווישן זיי זיינען פאַרקאַן אַנדערע שאַרף פאַרוואונדערטע. דער חורבן פון פאַלאַק צוליב איר גרעסערלעך גרויס. דאָס שטעטל איז שטאַרק פאַרבאַרעמט געוואָרן.

נאָכן פאַלאַק.

דאָנערשטאָג דעם 22-טן מאַי האָבן אַלע אויגן אַרויפגעקוקט צום וואַלאָטנאָ אויפן אַלק פון וויטערדיקן פאַלאַק-רבינס. דער וואַלאָטנאָ אויפן אַלק איז אַרום אַלע זייטן מיט אַלע זיי אָפּגעטן פון וויטערדיקן פאַלאַק. די פאָלק איז געווען פון אַ גרויסן שמחה, ווייל די פעניגע שטאָרן און אַלקסאַנדראָווער איז נאָך אַלץ לעבן. די אַלטע אויגן רעבעלעכער האָבן געזען פאַרבאַלן און שטעל לעבן און מיט דער אַרלאָוונ אויף אַ לערער כדי צו זאָלן זיך שיינען פאַר די אויגן און אַ נוסח די בייזע לערער האָבן געוואָלט פאַרלאָרן אַלקסאַנדראָווער צוליב דער שווערער פינגערזעער לאַגע פון דער „גרעלעכאַפּלעכער ביאַנאַרע". די אויגן רעבעלעכער האָבן זיי אַזעלכע גאַרטערט ~~די וויטערדיקע~~ אַפּלעכקייט פון וויטערדיקן לעבן און שטעל.

ווען די אויגן רעבעלעכער און אַלקסאַנדראָווער נעמען אָפּ אַזעלכע, אַז זיי ערלעבן אַלע שלעכטע אויגן פאַרבאַרעמט די אויגן פרעגנדיקן, וואָס האָבן געקאָכט דעם חוט די דערלאָנגט לעבן פון דער גרעלעכאַפּלעכער ביאַנאַרע, אַלע רעגאַנטן און אַטאָמאָנען.

אויב אַמאָל און פון אַלקסאַנדראָווער דערמאָרלעכע דיבור ווען דער לאַגע פון דער אַרטיקע אויגן סבאַוויען זיך און שטעל באַקלאָגן רעבעלעכער, באַפאַלן די אויגן באַפעלדיקן און באַרעכנען זיי. באַלד פעלט אויב נאָך אַלץ אַ פאַלאַק-שמחה.

באַשרעבן ב. וועט.

к-в №6

13410 ~~№54~~

К событіям в Фундуклеевкѣ 3 іюня 1919
(Отрывок из частнаго письма от Эм
Львова своему дядѣ Арону Плотнику
в Кіевѣ).

... Власти у нас нѣт, и мы еще не успокоились, ибо мѣстные крестьяне еще не насытились кровью. Число убитых 212 человѣк, кромѣ тяжело раненых. Убивали без пощады стариков, женщин и даже грудных дѣтей. В особенности старались разстрѣливать молодых людей.

В среду, в послѣдний день бойни забрали на станцію около 50 человѣк только мужчин, которые должны были уничтожены пулеметным огнем. В числѣ этих я был, Борис и Матя. В эту тяжелую для нас минуту подошел один Григорьевскій солдат к разбойникам с рѣчью. Слова его подѣйствовали и смягчили сердца остальных его товарищей, и нас освободили. Вообще трудно описать наши переживанія. Всѣ спят, не сбрасывая одежды, и живем нѣсколькими семействами...

Подпись

К-1 №7

Ц.А. К.I

13411

Изъ матеріаловъ
Краснаго Креста.

Поступило въ редакцію
23-го іюля 1919 г.

К погромам банд Григорьева

Александровка. /Кіевск.губ./

Жителей 3000.

Показаніе Елисаветскаго, доставлено уполномоченнымъ Краснаго Креста И. Цифриновичемъ.

Погромъ начался 15-го и кончился 22-го мая. Пострадали все жители мѣстечка. Жертвъ 211 убитыми и около 30 раненныхъ, изъ которыхъ многіе уже умерли, а нѣкоторые еще борются со смертью. Въ мѣстечкѣ свирѣпствуетъ сыпной тифъ. Медицинской помощи почти нѣтъ. Жители голодаютъ , такъ какъ нѣтъ хлѣба. Муки нельзя достать. Большинство пострадавшихъ - мелкіе лавочники, въ настоящее время не имѣющіе никакихъ средствъ къ существованію. Погромъ былъ устроенъ по почину григорьевцевъ, но въ немъ принимало участіе мѣстное населеніе. Была сильная антисемитская агитація. Агитировали крестьянъ учителя мѣстной гимназіи, которые разъѣзжали по селамъ и говорили, что евреи хотятъ захватить религію и что евреи коммунисти и т.д. Погромъ былъ свирѣпымъ по степени издѣвательствъ и надругательсвъ надъ людьми. Было много случаевъ изнасилованія женщинъ, которыхъ потомъ убивали. Вообще убивали не только молодыхъ людей, но и стариковъ и дѣтей. Убивали цѣлыя семейства. Одну семью изъ 17 человѣкъ вырѣзали поголовно.

/подпись/.

№ 7а

к-е

м. Александровка

13412

Київ .Трехсвятительская 3

ТЕЛЕГРАММА

Національному Секретаріату.

Изъ Елисаветграда

22/I 1919 г

Местечко Александровка Фундуклеевка подверглась разгрому,грабежу,насилію,контрибуціи .Знаменке происходят убійства проѣзжающих евреев, необходимо немедленно принять меры,пріостановить насилія,подвергнуть ответственности местную власть,послать Верховную следственную комиссію.

Член Національнаго Секретаріата

Темкин

13413

Фундуклеевка (Александровка)

(см. Ротмистровка: „В кольцѣ погромов" – Мозина стр. 25)

13414

Фундуклеевка
(александровка)

(см. Черкассы: доклад уполномоченного ч. секцией губсобеза И. Вернюка „Черкасский район", стр. 6)

13415

№8-11

ئادىلىرى

Ананьев

№8

13416

Погром в Аконьевъ 22 февр. 1919 года
Из „Евр. Мысли" 14. III, 19 №11

(у И. Гликовича)

№8

13417

АТАМАН 1го Революційного полку

20 лютого 1919 р.

м. Хасно

ПОСВІДЧЕННЯ

Пред"явник цього є дійсно казак 2й Сотні Тимофей Ивашук котри увальняєця в отпуск на четирі днів в слобду Вязовецкую Народіцкую вол. При цьом наказую всем волосним та сельским комитетом довати єму підводи туда і назад в свою частіну

АТАМАН ПОЛКУ

ЗАСАУЛ

Центральний Єврейський Комітет допомоги постраждалим від війни та погромів

Прибыл
с. Оленурка
28 Ноября

Ученик
Иван
Иванов

Ленинский

13418

Атаман

I-го Революційного Полку.

20 Лютого 1919 р.

№ . . .

Посвідчення.

Пред"явник цього э дійсне казак 2-й Сотні Тимофєй Иващук, котрі увальняеця в отпуск на четире днів в слободу ВЯЗОВЕЦКУЮ Народіцкую вол. при цьом наказую всем волосним та сельским комитетам давати ему пидводи туда і назад в сваю частіну.

Атаман Полку /И.Т.Струк/

за Эсаулъ /Литвинъ/.

№ 9

Ч.А.

13419

"Евр. Мысль", № 12, 21/III - 19.

ВЪ АНАНЬЕВѢ.

I-го Марта былъ изданъ приказъ, что любой казакъ имѣетъ право на мѣстѣ разстрѣлять лицъ, которыхъ онъ заподозритъ въ большевизмѣ. Примѣненіе этого приказа было въ тотъ же вечеръ. Еврей-юноша стоялъ въ очереди за хлѣбомъ. Подошелъ казакъ, вывелъ его изъ очереди и на мѣтѣ же пристрѣлилъ. Одинъ старикъ еврей получилъ телеграмму отъ сына изъ Кривого Озера : "что слышно въ Ананьевѣ?" и за это старика избили, поволокли за собою и лишь на слѣдующій день его нашли еле живымъ. Общественный дѣятель СТ-ІЙ былъ арестованъ за то , что у него нашли дѣтскій игрушечный кинжалъ. Издѣвательства петлюровцевъ надъ евреями не имѣютъ границъ. Къ одному купцу Бр-ну зашли 5 казаковъ, забрали 50.000 руб., шашками изрубили зеркала и посуду, а въ заключеніе заставилъ его протанцовать "ябдочко". Магазины частью полуоткрыты, частью же закрыты. Казаки заходятъ, покупаютъ на 2-3 рубля и требуютъ сдачи съ фальшивыхъ 50-рублевокъ. Вся жизнь въ городѣ замерла. Евреи на улицѣ не появляются.

№10 К-6

Ц.А/К.I

13420

"Евр. Мысль", № 16-17, I/IX - 19 г.

АНАНЬЕВЪ.

Ананьевъ, не взирая на отдаленность свою отъ желѣзной дороги, подвергся нѣсколько разъ погрому. Первый еврейскій погромъ устроилъ въ Ананьевѣ отрядъ Козакова, отступавшій изъ Одессы. Потерпѣвъ въ Одессѣ неудачу, отрядъ Козакова началъ отступать въ направленіи Ананьева. Устроивъ по дорогѣ погромъ въ Мардаровкѣ, отрядъ ворвался въ Ананьевъ и учинилъ здѣсь жестокую рѣзню. Было убито свыше 50 евреевъ и разгромлены богатые еврейскіе дома и магазины. Находившіяся на ст. Бирзула красноармейскія части, узнавъ, о начавшемся въ Ананьевѣ погромѣ, повели наступленіе и выгнали изъ Ананьева козаковцевъ. Затѣмъ въ городѣ наступило успокоиніе, но не надолго. Проходившая затѣмъ черезъ городъ какая-то незначительная петлюровская часть устроила еще разъ погромъ, и снова было убито I4 евреевъ и разгромлено много домовъ и магазиновъ.

13420

"Вер. Мисль", № 15-17, IX - 19 г.

АНАНЬЕВЪ.

Ананьевъ, не взирая на отдаленность свою отъ желѣзной дороги, подвергся нѣсколько разъ погрому. Первый еврейскій погромъ устроили въ Ананьевѣ отрядъ Козакова, отступавшій изъ Одессы. Потерпѣвъ въ Одессѣ неудачу, отрядъ Козакова началъ отступать въ направленіи Ананьева. Устроивъ по дорогѣ погромъ въ Мардаровкѣ, отрядъ вторгался въ Ананьевъ и учинилъ здѣсь жестокую рѣзню. Было убито свыше 50 евреевъ и разгромленіи большинство еврейскіе дома и магазины. Находившіяся на ст. Бирзула красноармейскія части, узнавъ, о начавшемся въ Ананьевѣ погромѣ, послали наступленіе и вытѣснили изъ Ананьева козаковцевъ. Затѣмъ въ городъ вступило уланскій, но не надолго. Проходившая затѣмъ черезъ городъ какая-то незнакомая петлюровская часть устроила еще разъ погромъ, и снова было убито 14 евреевъ и разгромлено много домовъ и магазиновъ.

N11

Ц. А.
К.1

13421

נר. 53

Ананьев

אנאנ'יעד
כעסטאנער גובערניע

/פעטליורא־צעם/

הועד הפועל
של הקהקלה.
עיר האצולע.

27/2 1919 р.
N 36
м. Валегокулово

ועד הקהלה האדמאית.
נתקבל ערהאלטן
נומר 266
יום י"א 14/3 1919
ראש פון אדמסער קהלה.

מר אוסישקין,

תנועת הפוגרומים הולכת ומתפשטת. מהומות ת"ח המה כאין כנגד הנעשה כעת אצלנו. פרעות בלשה כבר ידועים. כעת ישנה הדבר ביתר שאת ועוז באנאנ'יעד. תחת דגל פטליורא נכנסו שודדים, הרגו, חמסו, ענו והרגו כל הבא לנגדם. לא השגיחו על נער וזקן. נמלטו רק מעט מזעיר אשר הספיקו לברח. הקרבנות לא נתנו לקבורה עד אשר שלמו כופר רבע מיליון. הטירור אינו פוסק גם כעת, כל המחוז שרוי בפחד. אינם יודעים מה יביא להם יום מחר, אין אל מי לפנות לעזרה, לחשות כעת אל לשום איש, התנועה היא כמו מחלה מתפשטת, והפורעים, בראותם אי־עונשם על הנעשה, הם מרחיבים את תוג פעולותיהם. המה מתי מעט אך כחם בזה שאנחנו נפלנו ברוחנו, ואין מי אשר יעמוד בפניהם. ככה עשו לבלשה ולאנ'יעד עוד ביתר הכזריות ובמספר מרבה של קרבנות וכך הם עושים את דרכם הלאה. עשו כל מה שיותר מיכלתכם. צעקו, דפקו, חושו, המציאו איזה עזר. אלפי רבבות יהודים שרוים בסכנה, עיניהם צפויות אל המרכז, אנחנו בעצמנו אבדנו דרך. לא במחאות נושע, נחוצה עזרה ממשית, אי חילי המתנדבים אם אינם חשודים בעצמם, או אולי סדור כחותינו עצמנו. זאת יכלה לעשות הדרוזשינה העברית. כחות ימצאו ביננו, רק נחוצים מעשים מנוסים. אולי חילי הסויוזניקים יטכסו עצה, מלטו את התושב הפשוט שאיננו יודע שום מפלגה. כל היהדות בסכנה. דם אדם נשפך כמים. שוו נגד עיניכם את כל המצב בערים הקטנות עם כל מוראיו ופחדיו ולמותר להאריך.

היו"ר /חתימה/

המזכיר /חתימה/

(חתם ההנהלה/

Ч.А./К.I
Перепис убежища
N 11
13422

Еврейская Громадская Управа
27/2 1919 р.
N 36
м. Василькуново

אל המנהל הכללי של הקבלה
בעניני הנוער (?)
Анатолий
פטרוגראד
כרסטני 68

N 53
נתקבל בתאריך
נתקבל בתאריך 266
1919 14/3
נתקבל בתאריך

יש אנושיים!

תגובת הפליטים הולכת ומתקשה
מהומות תכף תמה באופן הנשמה
בית אבינו, פרעות בלטא בקרי ודומים
בית עינה הפתוח היתה שמח ומלא בראנאטיו. תחת כנף הפטלאוה
נכנסו מודרנים, הרוב, חמשו, ינו והרגו כל הבא לנגדם. לא השאירו על נפשו
נלטו רק מעט ונערי אשר הספקו לברוח. בקרבנות לא נמצאו קדרה ורב אשר
מלו כלפי רבע אלון. הטירה אינו פוסקים עם בית, כל המחוז שלו בקרי
אנים ומדוש וה ישא הם ומה מרי, אין אל מו לפנות לעזרה, לחשות בית
לשום אנש, התנועה הא כמו אחלה מתקשה, והמדוש בראתם אה
ומנשים על הנשה הם מתחקים את אינפולטיהם. המה ומתו מעט
אק כתם בצה שאנינו נלנו בריתנו. ואין מ אשר ומודרפנים
כבה ומו לבלטא ולאנאטולי שלד היתה אנצרולה ובמסנ מרבה ל
קרבנות. לבק הם מלשים את בדבם הלהה. ומו כל מה מלבר
מובלתכם. בעיקר, בסבנו, חומו, המלאו אינו עצר, אלפי הבלות והולדם
שרומם בסבנה, שנים בפומות אל המרבנ, אינתו בלעינו אבינו ביק,
לא המתאלו נומר, נחולה עברה המשמר, אל חולי המתבקים אם אנם
חשבים בעצמם, אל אולי סבור בחומנו עצמנו, בא ובלה לשמשם
ה בהלכנו המבריות, בחיים ומלאו בינינו, רק נחולנו בעצמנו אנוסם,
אולי חולי הסולדנקים ומנמו עצה, מלאו את התובע הכשר שאנינו
בכך ורבו שנים מלה, כל הבנות בסבנה, בם אבם נשפך כמים.
שלו נגד אינבים אל הבלה המרים. הקטנים עם כל מומאו ופחדו
ולמיתה לתאבוק.

הנדר / התמים /
המשבר / התמים /

(חתם הנה ה)

К-6 №12

Ц.А. / К.I

~~№2~~

Изъ матеріаловъ
Собеза.

13423

М. Аннополь.

/Погромы въ Волынской губ./

Въ Центральную Секцію Помощи пострадавшимъ отъ погромовъ
гр. м. Аннополя Крупника.

Съ перваго-же дня занятія Украины Петлюровскими войсками въ м. Аннополь стали наѣзжать маленькіе отряды петлюровцевъ, которые немилосердно грабили исключительно еврейское населеніе, но жертвъ не было. Послѣ одного случая, когда одинъ петлюровецъ ограбилъ прибывшаго изъ германскаго плѣна солдата и тотъ не далъ себя грабить, петлюровцы начали избивать населеніе, при чемъ въ одинъ день было убито 8 человѣкъ и ранено около 60. Раненые, боясь быть разстрѣлянными, не показывались на улицу и умирали по причинѣ неимѣнія помощи. Населеніе около 2 мѣсяцевъ лежало въ погребахъ, въ баняхъ. Въ синагогахъ не укрывались потому, что былъ случай ограбленія петлюровцами евреевъ, бывшихъ въ синагогѣ. Еврейская община офиціально функціонировала, но не работала потому, что въ первый день пріѣзда петлюровцевъ былъ арестованъ и разстрѣлянъ предсѣдатель Еврейской Общины Гольцманъ. Мелкія банды въ 5-10 человѣкъ наѣзжали въ мѣстечко и, не находя жителей, искали въ погребахъ, кладбище и другихъ мѣстахъ и, если находили жителей, то отводили домой и требовали указать мѣсто, гдѣ спрятано имущество и деньги. Если не указывали и не давали денегъ, то они убивали. Контрибуцію налагали почти каждый день. Въ началѣ накладывали по 100-150 тысячъ, а потомъ, когда изсякли средства и было убито много жителей они брали по 3000 и даже по одной тысячѣ. Кромѣ денегъ брали бѣлье, подушки, самовары. Словомъ ограбили мѣстечко на сумму, достигающую 3-4 милліона. Жертвъ насчитывается 15, изъ нихъ дѣвушка, 16 лѣтъ, разстрѣляна безъ всякой причины на улицѣ. Петлюровцы носились по улицѣ съ криками: "бей жидовъ, хоть т дѣтей жидовскихъ". На митингѣ, бывшемъ въ мѣстечкѣ, выступали петлюровскіе офицеры и стыдили другъ друга, что ихъ выгнали жиды изъ Бердичева. Христіанское населеніе палецъ о палецъ не ударило, чтобы помочь еврейскому населенію. Брали у евреевъ не только деньги, но и фуражъ для лошадей и евреямъ приходилось покупать у христіанскаго населенія все необходимое для петлюровцевъ, даже сало. Послѣ ухода петлюровцевъ населеніе, ожидавшее большевиковъ, какъ избавителей, должно было разочароваться въ своихъ ожи-

даніяхъ потому что и они, большевики, давали себя чувствовать. Прохо-
дившія части грабили населеніе и что не забрали петлюровцы, забрали
большевистскія части. Примѣромъ могутъ служить дѣйствія Таращанскаго
полка. При отправленіи ~~Таращанскаго полка на~~ Ровно онъ остановился на
ночевку въ Аннополѣ и всюночь грабилъ мѣстечко, такъ что на другой день
на подводахъ увозили награбленное, но этого было мало и 15 человѣкъ
того-же полка остались хозяйничать. Они открывали лавки и разбрасывали
товаръ, который остался отъ петлюровцевъ. Былъ случай наложенія однимъ
начальникомъ отряда контрибуціи въ 15 тысячъ рублей, причемъ было вне-
сено 11 тысячъ рублей. Но населеніе, несмотря на контрибуціи и непра-
вильныя реквизиціи безъ выдачи реквизиціонныхъ ордеровъ, населеніе
осталось довольно большевисткими полками, потому что они хоть не уби-
вали. Комбѣд, который былъ образованъ послѣ ухода петлюровцевъ, всѣми
силами старается дать 150 обездоленнымъ семействамъ помощь. Для этого
онъ пустилъ въ ходъ мельницу, принадлежавшую помѣщику Ивкову и получае-
мую за помолъ муку раздаетъ бѣднѣйшему населенію. Но это капля въ морѣ.
Бѣлья нѣтъ, медицинская помощь неважна /есть больница/, а между тѣмъ
въ мѣстечкѣ и окружной волости свирѣпствуетъ тифъ, такъ что положеніе
отчаянное. Комитетъ бѣдноты также раздаетъ населенію соль, но въ мини-
мальномъ количествѣ, а фунтъ соли стоитъ 30-35 рублей и то въ мѣстечкѣ
нѣтъ. Лекарства отпускаются безплатно, но многихъ медикаментовъ нѣтъ
и въ мѣстечкѣ. Нѣтъ теперь богатыхъ или бѣдныхъ, такъ что давать ле-
карства все нѣтъ средствъ. Населенія насчитывается 6000 человѣкъ и
изъ нихъ 150 семействъ совершенно не имѣетъ средствъ, а остальныя
600-700 семействъ кое-какъ перебиваются.

Прилагая при семъ удостовѣреніе, выданное Аннопольскимъ Комбѣ-
домъ, прошу выдать денежную помощь въ размѣрѣ 500 рублей на каждое
семейство, дабы этимъ хоть временно оказать помощь населенію до созда-
нія въ уѣздѣ Комитета Помощи и до того, когда Комбѣд будетъ имѣть
возможность болѣе оказывать помощь. Дороговизна въ Аннополѣ страшная:
фунтъ хлѣба стоитъ 7-8 рублей, тогда какъ двѣ недѣли тому назадъ стоилъ 4 рубль.

Работа какая бы то ни была - прекращена. Мастерскія закрыты,
такъ что и 7 руб. на фунтъ хлѣба нѣтъ, а потому я, посланный Комите-
томъ Бѣдноты прошу оказать помощь истерзаннымъ физически и морально
жителямъ. Уже пять лѣтъ, т.е. съ начала войны Аннополь живетъ въ базѣ
военныхъ дѣйствій и при всякой перемѣнѣ власти Аннополь на своихъ
плечахъ выноситъ всю тяжесть насилія и разбоя, а потому прошу внять
голосу вопіющаго въ пустынѣ и оказать денежную помощь въ размѣрѣ 500

13424

рублей на каждое семейство. Какъ поступить съ деньгами и какъ оказать эту помощь беретъ на себя мѣстный Комбѣдъ, знакомый съ мѣстными условіями. Если Секція разрѣшитъ выдачу денегъ, прошу выдать мнѣ ихъ на руки въ виду того, что деньги, посылаемыя разными учрежденіями находятся въ пути очень долго.

/подпись/.

Дополнительныя свѣдѣнія.

Населеніе занималось, главнымъ образомъ, хлѣбной и лѣсной торговлей, есть кожевенные заводы, много ремесленниковъ, было очень богатое мѣстечко. Средства предполагаю использовать для устройства столовой и больницы. 150 нуждающихся семействъ, главнымъ образрмъ, изъ ремесленниковъ, даже если дать орудія производства, то нѣтъ работы и заказчиковъ. Испрашиваемая сумма на первую помощь. Свирѣпствуетъ тифъ, больница, инвентарь и штатъ имѣются, но нѣтъ средствъ и поэтому она не функціонируетъ.

+++++ ООО +++++

Из материалов Редакции

№13

Ц.А. К-1

Поступило в ноябрь 1920

13425

די אנארכא-פאגראם געשעהענישן אין באזאר אין יאר 1917-1919.

באזאר, - א קלין אידיש שטעטל אין וואלין, אהרוטשער אויעזד, וויט פון דער באן-סטאנציע מאלין, 35 ווערסט, צוזאמען מיט 260 אידישע משפחות הענדלער, בעל-מלאכות און ארבעטער און א 2-3 מאל אזוי פיל גוי'שע משפחות. טעריטאריעל טיילט זיך דאס שטעטל אויף דרי חלקים. אין דער מיטלסטער טייל געפינט זיך דער אידישער ישוב, און ביידע עק-טיילן - דער גוי'שער. אין עק-טייל רופט זיך שערניאכאוסקיס טייל, דער צווייטער - סטעצקיס טייל. די באציהונג פון די פויערים פון די ביידע שטאט-טיילן איז שטענדיג געווען א פיינדליכע אינע צו די צווייטע. מחמת די איינוואוינער פון סטעציקס-טייל, באוואוסטע אלס גנבים-באנדיטן, האבן נישט אין מאל בעגנבט און טעראריזירט די „בעל-הבתישע" איינוואוינער פון דער בעל-גוי'שער שערניכאוסקיס טייל. ס'איז אפילו געווען פאלן פון באוואפענטע צוזאמענשטויסן צווישן די צוויי טיילן פויערים, אין וועלכע ס'האט אמת אנטייל גענומען אויך די אידישע זעלבסטשוץ, דעמאלט, אין 1918 אונטערן נאמען „Вільне Казацьство". די זעלבסטשוץ האט געשלאסן דאן אחדות מיט די פויערים פון שערניאכאוסקיס טייל (בעל-הבתים) און האבן זיך מיט געווער געשטעלט אין צענטער פון שטעטל און ניט דערלאזט די באוואפנטע גנבים און באנדיטן פון סטעצקיס טייל זיי זאלן אנפאלן אויף די ערשטע.

דאס איז געווען אין העטמאנישן פעריאד. ביז צו דער צייט איז קיין עפענטליכע פאגראם-ארויסטרעטונגען קעגן דער אידישער באפעלקערונג ניט געווען. די ארטיגע גנבים-באנדיטן, וועלכע האבן ביז דער צייט שוין באוויזן צו ראבירן די נאהענטע ביר-ברוערייס און בראנפן-גראלניע (א אונדירעקטן אנטייל אין דעם האבן אויך גענומען אחינו בני ישראל), האבן בנוגע צו דער אידישער באפעלקערונג זיך באגרעניצט מיט אפטע נאכט-גנבות, מיט עטליכע נאליאטן אויף די ארטיגע 2-3 לעדער-זאוואדן און מיט דעם וואס זיי האבן אונטערגעצונדן בינאכט 2 אידישע גאסן פון וועלכע ס'האט אפגעברענט א סך היזער

נאר ס'איז געקומען דער ווינטער 1918-1919. די העטמאנטשינע איז שוין געפאלן און עס האט געהערשט די פעטלוראוושטשינע. פון ארו-

טרגן

מיגן קאנט: אתרוטש,נורינסק און אנד. בעקומען זיך ידיעות וועגן פא-
גראם-ארויסטרעטונגען קעגן די אידן מצד די פעטלוראוצעס און וועגן די
גרויסע פאגראם-קרבנות. די שטימונג ווערט א ערנסטע. מ'הויבט אן זאמלען
נדבות פאר די געליטענע אין אתרוטש.

דערווייל בעקומען זיך ידיעות אז אין נאהענטן שטעטל כאבנע און אין
דער סביבה געפינען זיך לאזניוק מיט סטרוקן און טעראריזירן די באפעל-
קערונג (אגב: די אאאא גואישע ווי די אידישע). מ'געהן קלאנגען אז זיי
דארפן קומען קיין באזאר אויך. מ'ווערט אונרוהיג אין שטעטל... מ'הערשט
א מאדנע ערווארטונג שטימונג... אין אהנעם א פריהמארגן קומען זיי ווירק-
ליך אן, א מאן 12-15. א קלענע טייל באפעלקערונג איז זיך צולאפן אין
די נאהענטע דערפער, די גרעסטע טייל אבער האט זיך בעהאלטן אין די הייזער,
די קליטן זענען צוגעמאכט געווארן. שא... שטיל... זיי זענען אנגעקומען.
די עלצטע אין א שיינעם ריכטן שליטן מיט 2 פערד געשפאנט, באהאנגען מיט
גלעקער און די איבעריגע אויף פערד ריטענדיג, אנגעטון אין אוקראינישן
טייל מיט האנטיכער אויף די פלייצעס. זיך אפגעשטעלט אין מיטן שטאט,
אויסגעשאסן און זיך געלאזט איבער די הייזער טרייבן די אידן אין שול
אריין. דערביי א פאר אידן געשלאגן נאר ניט שטארק. אין שול האט מען גע-
פאדערט קאנטריבוציע אין א סומע פון (?). די פאדערונג איז ערפילט אאאאא
געווארן און זיי זענען באלד אפגעפארן צוריק קיין כאבנא.

אנגערופן האבן זיי זיך דאן: „דער ערשטער פארטיזאנישער אטריאד אין
נאמען פון פ. פעטלורא". אין עטליכע טעג ארום זענען זיי ווידער געקומען
שוין אין א גרעסערער צאל, געגעכטיגט, באנאכט אנגעפאלן אויפן הויז
פון דער פאסט, וואו עס האט געוואוינט דער פאסטער, שוועסטער און שוואגער
פון דעם געווזענעם סטאנ-פריסטאו בימי ניקאלאי. דער שוואגער - נאטשאלניק
פון פאסט, - מיט דער שוועסטער האבן זיך פארשלאסן און אפגעשאסן זיך
מיט רעוואלווערן, נאר די באנדיטן האבן אנגעצונדען די טירן, אריין, צורא-
בירט אלעס און אוועק. אויף מארגען האט מען זיי געפונען בידע, מאן און
ווייב, אויף דער שוועל דערהרגעט.

א גרופע פון די באנדיטן בראש מיט לאזניוקן (אפשר סטרוקן) זענען
געפארן פון באזאר קיין קיעוו, נאר אויף דער סטאנציע מאלין האט זיי דער
קאמענדאנט, לויטן אנזאג פון עטלאכע מענשן באזארער, ארעסטירט און

13427

אפגעשיקט קיין קיעוו, וואו די פעטלוריסע מאכט האט זיי באפרייט און זיי געגעבן די מעגליכקייט זיך אומקערן צו זייער טעטיגקייט. דאס דאזיגע צייטע מאל איז אויך אפגעגאן נישקשה, געגומען א קאנטריבוציע, א ביסל געראבעהעט און דאס גאר; געקומען זענען זיי נאך א דריט מאל, צונויפגעטריבן די אידן און געפאדערט א גרויסע קאנטריבוציע און אז מ'האט ניט ערפילט האט אויס-געשטעלט אין א ריה און געדראהט פירן קיין כאבנע און ארונטער לאזן אונ-טערן אייז (אזא מנהג געהען בא סטרוקן: ארונטערלאזן אונטערן אייז די אויף טויט פערא&פטע, איבערהויפט די פויערים). נאך גרויס מיה האט זיך איינגע-געבן טיילווייז ערפילן זייער פאדערונג, און די אידן זענען באפרייט געווארן.

קיין מאסן-רויבערייען, דארף מען זאגן, זענען ניט פארגעקומען בעת די ערשטע דריי גאסטראלן, וואס סטרוק האט געגעבן אין באזאר. ס'הייט מיר נאך אויסקומען זיך אומקערן צו דעם העלד און צו זיינע שפעטערדיגע גאסטרא-ליען אין באזאר, נאר הייגן דעם ווייטער. דא וויל איך נאר צוגעבן אז אין זיין באנדע, וועלכע האט שוין געצעהלט צו יענער צייט אפשר א פאר הונדערט מאן, איז געווען איינער א איד א כאבנער מיטן נאמען „המן". ער פלעג נעמען א אקטיוון אנטייל אין אלע רויבערייען. נאר אפט מאל פלעגט מען אים געבן א מתן בסתר און ער האט משפיע געווען אויף לאזניוקן אדער סטרוקן אין דער אדער יענער ריכטונג.(1)

אין משך פון אט דער צייט האט אין שטעטל עקסיסטירט א אידישע „אכ-ראנע", וואס האט זיך געשטעלט פאר א אויפגאבע פארהיטן דאס שטעטל פון גנבות, וועלכע האבן זיך זעהר פארמערט אין דער לעצטער צייט און צוזאמענ-האנג מיט דער הערשענדער אנארכיע. דאס האט אויפגערעגט די ארטיגע גנבים - באנדיטן, וועלכע האבן אנגעהויבן זוכן פלענער ווי ארום צוצונעמען דאס געווער און צוטרייבן די אידישע אכראנע.

צו דער צייט האט זיך דאס ראטן-מיליטער דערנעהענטערט צו דער ליניע קאראסטען-אוורוטש. א דאנק דעם האט אין וואלין אויפגעבראכן א באלשעוויסטי-שער אויפשטאנד. א גרופע מאלינער באלשעוויקעס זענען געפארן קיין אוורוטש, דורך באזאר, כדי באקומען געווער. וועגן דעם זענען געווארן געווארן די בא-זארער באנדיטן און ביינאכט, דעם 5-טן מארץ 1919, בעת מ'האט געפירט דאס געווער (א גאנצע פור) האבן זיי ארגאניזירט א אנפאל אאאף דא מאלשעוויקעס

---

1) ס'כדאי צו באמערקן, אז אויף דער פראגע פון א כאבנער מיידל: וואס קומט אויך ארויס אז איר הרגט אזוי פיל מענשן? האט סטרוק געענטפערט: אבער אין דער היסטאריע וועל איך פארבלייבן.

פריהער אויף דער זעלבסטשוץ, און צוגענומען בא איר דאס געהער, דערנאך אויף די באלטעוויקעס און צוגענומען די גאנצע פור מיט געהער, אהנעם פון זה (א אידן) געהרגט, 2 פארהאונדעט, און האבן זיך גענומען ראבירן די אידישע הויזער. די נאכט איז געהען א שרעקליכע. מ'האט די גאנצע באכט געשאסן גלאט אזוי אין דער לופט ארין. פון די ארטיגע אידן האט מען אהנעם געהרגעט און צוה פארהאונדעט (אהנעם אפגעשאסן א האנט). די ארבעט איז געהען ארגאניזירט, נאך א קאמאנדע „в разсыпную", אזוי אז ס'האט זיך גערוכט, על כל פנים בנוגע צו אהנצעלנע פון זה, אז זה זענען ניט אויסן געהען די רויבערהען ווי די קונסט... אוקראינישע-קאזאקן-בלוט... אויף מארגן זענען די באנדיטן ארומגעגאן אין גאס גלהך ווי ס'איז גאר ניט געהען.

א שהערא כמארע איז הינגען געבליבן איבערן שטעטל. דאס רוב איינוואוינער זענען זיך צולאפן אין די נאהענטע שטעטלאך ביז דאס ראטן-מיליטער האט פארנומען דעם קאנט און אין שטעטל האט זיך אהנגעשטעלט א גארניזאן פון 80 רויט-ארמהער. די צולאפענע האבן זיך אומגעקערט און אין שטעטל איז געהערן פערהעלטניסמעסיג רוהיג.[1]

דא מוזן מיר זיך אומקערן צו אונזער „פאלקס-העלד" סטרוקן. נאך א שלאכט, וואס איז פארגעקומען ארום כאבנע צווישן ראטן-מיליטער און דער באנדע, אין הערלכן לאזניאק איז געפאלן, האט סטרוק - דער נהגעהערענער אטאמאן כלומרשט שלום געמאכט מיט ראטן-מאכט און נאך א רהה באפעלן פון דער ראטן-קאמאנדירונג האט ער סוף כל סוף געמוזט געהן קהן מאלין אויפן פעטלורישן פראנט. דורכגעהענדיג האט ער זיך, בראש פון דער מחנה פון 800-1000 באנדיטן, אפגעשטעלט אין באזאר, וואו ער האט פארבראכט א מעת לעת און וואו ער האט אנגענומען א „ראטן-פלאטפארם". דא איז מיר אויסגעקומען זיך צו צוקוקן צום „העלד" און צו זהן באנדע.

ארהנגעקומען אין שטאט ווי א רעגולערע אפטהלונג מיט א רויטער פאן, די קאוואלעריע פאראויס, דערנאך די פעכאטע, דער אבאז, אפילו אהן בארמ-

---

1) אז די אפטהלונג פון די 80 מאן זענען געקומען האבן זה געכאפט א טהל פון די ארטיגע באנדיטן מיטן אנפירער איגנאטקא אין דער שפיץ. מ'האט צו-נויפגערופן א סכאד, אז די פויערים זאלן זאגן צו זה זענען להטישע פערזאן. אויף א טהל האט מען געענטפערט, אז זה זענען להטישע און מ'האט זה באפרהט. די אנדערע טהל און איגנאטקא בתוכם איז געבליבן ארעסטירט. דאן האט ער, איגנאטקא, זיך געהענדעט צום סכאד מיט א רעדע אז ער איז דער ערשטער רעוואלוציאנער נאך פון מאסקוע אמאל א.א.ו. אז מ'האט אים גענומען פיהרן קהן אדרוטש האט ער אויסגעשריען, אז ער איז א קרבן פון אידישן קאפיטאל.

הערציגע שוועסטער אויך, האבן זיך צושטעלט אין מיטן מארק, וואו דער נאשאלניק פון ארטיגן ראטן-גארניזאן האט זיך באגריסט „אלס קעמפער פאר ארימע פויערים". דערנאך איז ארויסגעטרעטן דער יונגער, הויכער, ברייט-בייגער ענערגישער, דער געהעזענער לערער פון א דארפישער שקאלא גראמאטן, דער איצטיגער באנדיט סטרוק. אויפן פערד זיצענדיג האט ער זיך געהענדעט צו זיך מיט א באנאלער, כאמאָראטע רעדע אין העלכער ס'האבן זיך אלע מאל איבערגעחזרט אינע און די זעלבע פראגן: „Мы боремся против Капитал-стов всего міра. Смерть буржуазіи, смерть спекулянтам, рабочіе и крестьяне!"
און נאך אמאל דאס איגענע און נאך אמאל דאס איגענע. ס'האט זיך געלאזט פילן דאס פאלשקייט פון די ווערטער, און די מקורבים אפילו, ווי דער אדיו-טאנט, למשל, האבן בשעת מעשה זיך פארנומען מיט לייכטזיניגע טהיסטטערייען און מאוסע אויסגעשרייען.

נאך דעם האבן זיך פארנומען קוואַרטירעס אין די אידישע הייזער, וואו זיך האבן איבערגענעכטיגט גאנץ רוהיג. סטרוק מיט זיין קורצינקן אדיוטאנט האבן אפגענומען א צימער ביי ארטיגן רב.

ס'איז מיר אויסגעקומען אריינצוקומען צו אים אין צימער וואו דער אדיוטאנט פרובט זיך מיט מיר צו שמועסן און פרעגט אזוי: נאך לאנג העלן זיך זיך דא האלטן, די באלשעוויקעס? דער האט עס זיך געבראכט אהער אין שטעטל? ווער גיט זיך אויף הוצאות? דארט איז מיר אויסגעקומען זעהן, ווי דער הויכער געזונטער סטרוק שלאגט מכות רצח א ארטיגן אלטן קריסט, א פאטער פון א געהעזענעם פריסטאר, וועגן וועמען ס'איז שוין אויבן דערמאנט געווארן.

טאקע ביים רב אין שטוב איז די נאכט געווען א זיצונג פון פאלק-קאמיטעט, העלכע האט אנגענומען א ראטן-פלאטפארם און אנגענומען דעם נאמען: „Первый повстанческій полк на Украинѣ"

ס'איז כדאי אויך צו באמערקן, אז אלע די „חברה-לייט" זענען געווען די צוגעקליבענע. הויכע, געזונטע, מענשן, ארויסגעשלאגענע פון דער לעבענס-קאלייע, געהעזענע קריגס-געפאנגענע, וואס האבן זיך אומגעקערט פון געפאנגע-ניס און אויפ'ן וועג זיך צוגעשלאגן צו דער באנדע און א סך דייטשע „באר-פוסע". און צוקוקענדיג זיך צו זייערע טענץ, ווי זיי האבן זיך פארליכהייז געדרעהט אין א קאראכאד, ווי א שטורם די אויגן בליצן, אלע מאל א וואוך מיט דעם קאפ, בעוואקסענע קאזאצקע. האר אונטערן הויכן סיבירער היטעל,

בעגלהט מיט א הילדן סרישטשער און קריטשעריי – האט זיך א שוידער אנגע-
כאפט און ס'האט זיך אריבער געטראגן אין אורהאלטע לעגענדארישע צייטן,
צייטן פון „Bielna Zaporozheska eire"

אין שטעטל האבן זיי דאס מאל ניט געראבירט – א הוץ א קאנטריבוציע
און סטרוק האט אפילו געגעבן א פריקאז (געשריבן אויף א שריב-מאשין)
אפהיטן די ארדנונג און רוה. דאס איז געווען אויס מורא פארן גארניזאן.
אפציהענדיג קיין מאלין האבן זיי אויפן וועג צו ראבירט שטארק די פויערים
פון די דערפער. 1)

אין מאלין איז פארגעקומען א שלאכט צווישן באלשעוויקעס אין איין
זייט, פעטליורא אין דער צווייטער און סטרוקאווצעס אין מיטן. זיי האבן דארט
בעקומען א גרויסע מפלה, נאר סטרוק איז אנטלאפן אין זיין ראיאן האלנא-
סטאיפאל און האט ווידער אמאל אנגעהויבן צונויפשטעלן דאס חדר.

אונטערן דרוק פון פעטלורעס אנגריף האט דער ראטן-גארניזאן פער-
לאזט דאס שטעטל. דעמאלט זענען די אידן געפאלן אויף א המצאה: מ'האט
די היימישע באנדיטן 2) אויסגעקליבן פאר דער שטאט-אכראנע און מען האט זיי
געצאלט דערפאר, די אידן געווהנטליך, גוטע געלט. דעמאלט איז טאקי
געווען שטיל. אויב ס'האט זיך געמאכט א גנבה, האבן זיי ניט גערוהט ביז
מ'האט געפינען דעם גנב. זיי פלעגן אלע מאל קומען צו ראשי הקהל: מארגן
דארף קומען סטרוק, מוז מען זיך גרייטן, מ'דארף קוילן. גיט געלט...
און אזוי איז א לאנגע צייט אין שטעטל געווען רוהיג, כאטש קיין אפיציעלע
מאכט איז ניט געווען, ביז מיטן זומער 1919, חודש תמוז אונגעפער, ווען
ס'האט אויסגעבראכן דער גרויסער אויפשטאנד, וועלכער האט געדויערט א משך
פון 6 וואכן.

דאס איז געווען באך דעם ווען ס'האט זיך ניט אויסגעגעבן דורכפירן
די מאביליזאציע מיט גוטן דורך מיטינגען, פאלקס-קאנצערטן וכדומה און
פון אויעזד-שטאט איז אראפגעקומען א ראטן-אפטהלונג אויף דורכפירן א
צווארנגס-מאביליזאציע. די אידישע אגענד, אפשיקענדיג זיך אויפן אנטיסעמי-
טיזם פון דער ארומיגער באפעלקערונג, האט באשלאסן אויף דער מאביליזאציע

---

1) דורכגעהענדיג דאס דארף נעראשקי, וואו ער האט אפגערויבט די פויערים האט ער די אידן אויך ניט געשאנעוועט: א גאנצע נאכט זיי געפהיגט זיי זאלן זינגען, טאנצן. דערנאך זיי אפגערויבט און אפגעלאזן.

2) אז פעטלורא האט פארנומען די אויעזד-שטאט אוו רוטש זענען די באנדיטן, וועלכע זענען ארעסטירט געווארן פריהער דורך דער אפטהלונג, באפרייט געווארן, געקומען א פיים קיין באזאר און געדראהט די אידן מיט נקמה. דעמאלט זענען געפאלן די אידן אויף דער המצאה.

13431

נישט געהן. און זיי זענען זיך צולאפן אין די ארומיגע שטעטלאך. די גוישע יוגענד איז זיך צולאפן אין די קארענס, פון וואנען זיי האבן בעהאלטע נערהייט, געשאסן אויף די דורכפארענדע רויט-ארמייער. די אפטיילונג, א באגרע ניצטע אין צאל, האט באלד געמוזט פארלאזן דאס שטעטל. באלד האבן זיך אנגעהויבן צונויפזאמלן די שקצים פון גאנצן באזירער וואלאסט אין שטעטל ארין מיט געוועהר און אנדער קלאפער געצייג אום כדי צו פארטרייבן די באלשע-ויקעס. דאס שטעטל איז געווען פארפלייצט מיט גוים. קיין ארויסטרעטונגן קעגן אידן זענען ניט געווען, ווייל דער לעבעדיגער גייסט פונ'ם אויפשטאנד איז אין דער ערשטער צייט געווען די בעלי-בתישע ששכנ-קולאקים פון די ארומיגע דערפער. פארקערט, מ'האט נאך שען מקבל פנים געווען די אנטלאפענ-געווענענע אידישע יונגע לייט פאר דעם טאליידאריש טאט.

דאס אויפגעשטאנענע פאלק האט באלד געבילדעט א שטאב, צו וועלכן מ'האבן זיך תיכף צוגעשמירט די ארטיגע באנדיטן, איינגעלאדן פאר א אטאמאן א ארטיגן געווענענעם פאלקס-לערער, נאך זיין קרעדא א סך, יעדנפאלס א דע-מאקראט, א אוטשרעדילאווץ, מיטן נאמען זאקוסילאוו. נאך לאנגע איינרעדענישן און איינשמועסן האט ער סוף כל סוף מסכים געווען נעמען אויף זיך אנפירונג מיטן אויפשטאנד, וואס האט זיך געשטעלט, די ערשטע צייט - א איינפאכע ציל: נישט ארייזלאזן אין וואלאסט די ראטן-אפטיילונגען, וועלכע טעראריזירן די באפעלקערונג. זאל זיך די מאכט ווענדען שרייפטליך, ווייל מען ערפילן איר געזעצליכע פאדערונגען. ס'איז אויסגעקליבן געווארן א נאטשאלניק שטאב, א קאמענדאנט איבער דער שטאט און איבער אידישע ענינים א.א.ו.

די באציהונג צו דער אידישער באפעלקערונג איז געווען ניט קיין אויסגעהאלטענע. מ'האט אפילו פארגעלעגט די אידן זיי זאלן אויך אנטייל נעמען אין אויפשטאנד. נאר אט גוט מען ארויס דעם 1-טן פריקאז די אידן זאלן אפגעבן זייער געווער און „אויב ניט וועט מען אננעמען קעגן זיי סא-קאלאווסקים מיטלען". נאך א שמועס פונ'ם אטאמאן מיט דעם ארטיגן רב, מיט וועלכן ער איז געווען די גאנצע צייט זעהר בעפריינדעט - איז די דאזיגע דראהונג צו נישט געווארן און, - ווי דער שייגער איז אין א זעלכע פאלן - ס'האט זיך אויסגעלאזט צו געלט...

אזוי איז אין רעפובליק געווען שטיל. ס'איז אויסגעטיילט געווארן א שטענדיגע אפטיילונג און דער גאנצער וואסלאסט האט געבילדעט דעם רעזערוו. ס'איז געווען פרואוון זיך פאראייניגן מיט די שכנותדיגע וואלאסטן, וועלכע זענען ניט געלונגען. קיין פון שטאט איז ניט ארויסגעפארן אויף א ערלויב-

ניט פון קאמענדאנט, און שא, שטיל.

נאר האבן די אתאנטורא-באנדיטן באשלאסן פארברעטערן די גרענצן פון זייער רעפובליק. זיי זענען צוגעפארן אין נאהענטן שטעטל קסאווערעוו, און שארט, אין יריד טאג - פארכאפט 'Закупочную Комиссию', וועלכע איז געקומען פון מאַלין קויפן פערד, מיט גרויסע געלט סומען, זיי געבראכט קיין באזאר און ארעסטירט ביזן געריכט. באלד איז אנגעלאפן א אפטהלונג פון 3-טן אינטערנאט. פאלק. די פאוסטאנצעס זענען זיך צולאפן און די אפטהלונג האט באפרייט די ארעסטירטע, צו-שאסן 2 פארכאפטע באנדיטן און אויעק צוריק. מיט זיי זענען אויך מיטגעגאנגען עטליכע ארטיגע יונגע לייט חשודע אין באלשעוויזם און טוערס פון פראפ.-פאראיין.(1)

די פאוסטאנצעס האבן זיך באלד אומגעקערט, דורכגעהענדיג דורך א דארף, דערהרגט 2 באזארער אידן בעל מלאכות, וואס האבן דארט געארבעט, געקומען אין שטאט אריין, דערשאסן אידן וואס האט זיך צופעליג באוויזן אויפן גאס, און זיך געלאזט יאגן נאך די אפגעהענדיגע רויט-ארמיצעס, געקומען אין נאהענטן דארף נעדאשקי (8 ווערסט) האבן זיי פראוואצירט די אידן, אז זיי האבן אויסגעזאגט די באלשעוויקעס אז מ'לויפט זיי נאך און בכלל אז אידן זענען באלשעוויקעס,(2) האבן זיי דארט 3 אידן געהרגעט און זיך אומגעקערט מיט „גרימצארן" אין שטאט אריין. אויפן וועג נאך האבן זיי בעשלאסן אויסשיסן אלע אידן נאר די בעל-הבתישע עלעמענטן פון דער באנדע, די אינהאוינער פון ווערניאכאווסקים טיל האבן זיך קעגן געשטעלט און האבן ערקלערט, אז זיי וועלן ניט דערלאזן דערצו. דאך האבן זיך די פויערים פון ארומיגע דערפער שוין פערזאמעלט אין שטעטל מיט זעק און אנדערע כלים צונויפנעמען דעם רויב.

קומענדיג אין שטאט אריין האבן די פאוסטאנצעס צונויפגעטריבן די אידן אין שול אריין, דערביי אינעם דערהרגעט און דעם צוויטן טויט פארוואונדעט, און געוואלט זיי אלע צושיסן. נאר דא האט זיך געיאוועט א געוויסער ארטיגער פויער, א רעכטער ס״ר מכמה יארן און זיך געוענדעט צו די באנדיטן מיטן נוסח „Братва" און זיי אויסגעמוסרט אביסל, אויך דער שוואפ-

---

1) די פאוסטאנצעס האבן פארכאפט די שריפטפירונג פון פראפ.פאראיין און א געוויסער ארטיגער באנדיט איגנאטקא האט זיך געשטעלט לייענען פארן עולם די פראטאקאלן וואו ס'איז דערמאנט, אז דער פאראיין בעט די אויעזד-מאכט מ, זאל דעם ראטן-גארניזאן ניט אפרופן פון שטעטל, ווייל ס'ניט רוהיג. דער ארטיגער רב וועלכער האט זיך געפינען בשעת מעשה האט ערקלערט אז דאס איז געווען נאכן פאגראם, וואס די ארטיגע באנדיטן האבן אויסגעארדענט..

2) דער אטאמאן זאקוסילאוו, א גוי נישט קיין חכם, האט ניט איין מאל געווענ-דעט צו באזארער אידן: ווען איר זאלט וועלן, וואלטן ניט געווען קיין באלשע-וויקעס.

בער אטאמאן זאקוסילאו האט זיך ענערגיש אינגעשטעלט און ס'האט זיך אינגעגעבן זיי צוטריבן אויפן איבער די דערפער און איבערגעבן די שטאט-אכ-ראנע אין די הענט פון אינזאווינער פון טשערניאכאווסקיים טייל. דאס איז פאר-געקומען אין אינעם א דינסטאג און דער טאג איז פארבליבן אין זכרון פון די באזארער מאסן - דער ערשטער דינסטאג (דייל ס'איז געווען דערנאך נאך אינער). אין שטאט איז געווארן רוהיגער. די אידישע באפעלקערונג האט גע-צאלט אלע מאל קלענערע און גרעסערע קאנטריבוציעס און מ'האט זיי ניט גע-טשעפעט.

נאר מיט דער צייט האט זיך געביטן דער כאראקטער פון אויפשטאנד. פון א ארטיגן, אפאליטישן, ריין-שקורנישן איז ער פארוואנדעלט געווארן אין א ריין פאליטישן, א פעטלורישן. ס'זענען אראפגעקומען א גאנצע רייהע פעטלורישע אפיצערן-אגענטן בראש מיטן באזאוסטן אויף וואהלין פעטלו-ראווץ - קאלעסניטשענקא, וועלכער האט, אגב, גערעדט פאר די פויערים, אז מ'טאר די אידן ניט טשעפן, אניט וועט די אנטאנט זיי ניט אנערקענען.... זיי האבן דאן באשלאסן מאכן א מארש אויף אויעזד-שטאט אזרוטש און איבער-ריסן די באן-ליניע, מיטהעלפן דערמיט פעטלוראן, וועלכער דערנעהענטערט זיך קיין קאראסטען.(1) זיי האבן געמאכט א באראטונג, אינגעלאדן אידישע פאר-שטעהער און געבעטן א הלואה פון 100 טויזענד רובל לדי פעטלורישע מאכט וועט אריין קומען.

מארשירענדיג אויף אזרוטש (אהן קאלעסניטשענקען) האבן זיי אין מיט-וועג אין שטעטל נאראדישי געהאט א שלאכט מיט א ראטן-אפטיילונג, זיך דארט אפגעשטעלט, געראבירט, 15 אידן געהרגעט און די איבעריגע צונויפגעטריבן אין שול אריין און פון דארט האט זיך דער אטאמאן געווענדעט קיין אזרוטש צו דעם „רעוקאם מיט אנ,התראה אז באם מ'וועט ניט באפרייען די „פאליטישע" (לייען: גנבים) ארעסטירטע, וועט ער צרשיסן 100 אידן. מ'האט זיי פאדערונג ניט ערפילט און מ'האט זיך גענומען אויסקלייבן „מעשר" פון יעדע צעהן אין מענשן, זיי אויסגעשטעלט באזונדער. ס'איז געווארן א יאמער, א געוויין. דער אטאמאן זאקוסילאו שטעהט אויף דער בימה און זעהט דאס אלעס. און פלוצום צעוויינט ער זיך אויף א קול, הויבט זיך אן אויסריידן, אז ער איז ניט קיין באנדיט און אזוי ווייטער.

---

1) דעניקין איז דעמאלט געגאנגען אויף קיעוו.

ער האט אלע אידן באפרייט און ארויסגעפירט דיי באנדע פון שטאט. קומענדיג קיין באזאר, האט ער זיך אויסגערעדט דאס הארץ פארן רב, וואס זאל ער טהון - קלאגט ער זיך, - אלע ליטישע האבן אים פארלאזן, ס'זענען געבליבן נאר די באנדיטן, ער מוז זיי נאכגעבן אויב וועלן זיי אים הרגענען די ווייט מעגליך מיהט ער זיך פארהיטן די אידן א. ו.

עהנליכע מארשן האבן זיי געמאכט אין שטאט כאבנע וואו זיי האבן געהרגעט 1 אידן, קיין ראזראזטאוקע - א דארף, וואו זיי האבן באקומען א ווידערשטאנד מצד די ארטיגע רעהאלוציאנער-געשטימטע פויערים. ס'איז אויך געווען פרואוון זיך צונויפצובינדן מיטן געהיימען סטרוקן.

אין עטליכע טעג ארום איז אנגעקומען א שטראף-אפטהלונג אין באשאנד פון 800 מאן, זיי האבן פארברענט 2 דערפער, א סך הייזער פון באזארער גוים, צוגענומען א סך בהמות און אנדערע גוטס און האבן צופעליג דערהרגעט 1 אידן. די גוישע באפעלקערונג איז דאן אין שטאט ניט געווען. זיי זענען זיך צולאפן מיט די בעבעכעס נאך פיל אויפלענדיגער, ווי אידן לויפן. א דאנק דער מיה פון די אידן זענען א סך הייזער אפגעראטעוועט געווארן. דאך פאלט א שרעק אויף דער אידישער באפעלקערונג: די גוים וועלן דאך סוף כל סוף קומען און וועלן נקמה נעמען. און אז די שטראף-אפטהלונג האט זיך אויסגעשטעלט אויפן פלאץ גרייט צו אפגיין און פארלאזן דאס שטעטל האט זיך פארגעשטעלט א שרעקליכע גלות-בילד: אידן, מענער און פרויען, אלטע און יונגע שטעהן אויפן פלאץ. ווער ס'טראגט טלית ותפילין, ווער א פאר ברויט און ווער אנדערע נויטהיגע וועג-תפצים, אלע שטעהן, ווינען און בעטן זיך ביי דעם קאמאנדיר: נעמט אונז מיט אייך! נאך וואס זאלט איר אונז איבערלאזן אף א אומפארמיידליכן טויט... נאר דער קאמאנדיר ענטשולדיגט זיך און זאגט אז ער קאן זיי ניט נעמען אלעמען. ס'קען אויסקומען באמת אז ס'א „זשידאוטסקי"מאכט: געקומען און צוגענומען די אידן און אוועק. ער האט זיי געטרייסט אויפן סמך פון זיין ערפארונג, אז די גוים וועלן שוין זיין שטיל; זיי וועלן אין האבן אויסבויען די תורבות. ער האט אויך צו-גערופן א פאר פארבליבענע קריסטן - זקנים און מתרה געווען מ'זאל שוין מער ניט אין האבן קיין אויפשטאנדן, זאל מען זיך פארנעמען מיט בויען.....

---

1) די פאוטסטאנצעס פלעגן אלס סימן איבערקערן די הייטלען מיט די דאשקעס ארונטער. צוזיין זיי איז געווען א גרויסע טהל רייטערס. געלעבט האבן זיי אויפן חשבון פון קאנטריבוציעס און דער עקר פלעג מען נעמען ביי די פויערים אלעס נויטהיגע. צום סוף האבן זיי באפעלן אז די אידן זאלן מאכן א געוויסע צאל לאנגע קאזאצקע פיקעס. די ארטיגע שמידן האבן שוין א טהל געמאכט, נאר ס'איז אנגעקומען די עקספעדיציע און פארכאפט....

13435

זיי האבן פארלאזט די שטאט. מיט זיי זענען מיטגעגאנגען נאר יונגע העלכע האבן געקומען געהער אין הענד. טרויעריג, מיט אראפגעלאזענע קעפ און שווערע הערצער איז געבליבן שטעהן א הייפל די גאנצע עדה אידן, הייבער און קינדער. באכהער איז מען זיך מיט א שווער געמיט צוגאנגען יעדער אין זיין באהעלטענים ריכטענדיג זיך אויף נקמה.....

ס'איז געווארן נאכט, פינסטער אין אלע הייזער. ס'כאפט זיך דער ארויס אין גאס א קוק צו די גוים קומען שוין. עס באהיזט זיך אין דער באכטשטילקייט א סילועט פון א פאמעלאך-געהענדיגן מענטן, ס'איז א געווישער ארטיגער בעל-גוף פון די אנטלאפענע... וואס הערט זיך? פרעגט ער דעם אידן. זיי זענען שוין אוועק, - ענטפערט דער איד מיט א ביטריג-הייזנענדיגער שטים. - "יא, מ'האט אונז דערצעהלט, אז איר האט אונז אפגעראטעוועט א טך הייזער, זייט רוהיג, מיר האבן שוין באשלאסן מארגן רופן א סכאד און מאכן ארד-נונג, פארטרייבן אונזערע בארפיטע". דאס אייגענע גיט איבער א צווייטער אנקומענדער און א דריטער, די ידיעה פארשפרייט זיך איבער אלע הייזער, ס'הערט רוהיגער.

אויף מארגן זענען זיך אלע אנטלאפענע פויערים צונויפגעפארן און ס'איז געווארן, די מ'זאגט, נפש אחת און שא שטיל, ס'א מחיה. זיי האבן אוועקגעשיקט א דעלעגאציע צום אויעזדרעווקאם אז מ'גיט זיך אונטער און ס'האט זיך אויסגעשטעלט פון דאן א אורדנונג.

שפעטער מיט א צייט, אז פארביי שטעטל איז דורכגעגאנגען עפעס א אפטה-לונג סאלדאטן (וואס עד הוים הייסט מען ניט הער זיי זענען. די באפעלקע-רונג רופט זיי מאכנאוצעס (?)), און ס'איז געווען א סכנה אז זיי וועלן הרגענען אידן, זענען די גוים ארויס צוזאמען מיט די אידן מיט ברויט און זאלץ און אויף דער פראגע פון די סאלדאטן: די לעבט איר מיט די אידן? האבן זיי געענטפערט: בא אונז איז קיין חילוק ניטא. - אידן, גוים, מיר לעבן אלע בשלום. די אפטהלונג האט זיך בעניגט מיט א גרויסע קאנטרי-בוציע און פארלאזט דאס שטעטל.

פון דעמאלט אן איז אין שטעטל געווען רוהיג די גאנצע צייט ביז דער פוילישע אקופאציע. נאר וועגן דעם א אנדערס מאל.

פארשריבן דורך ש.פינגעראוט,-א לערער צו יענער צייט, פון דער ארטיגער שול,-העלכער האט דאס רוב פון געשעהענישן אליין צו געזעהן און איבערגעלעבט.

הוספות צו באזאר.

די דאטעס פון געשעהענישן.

סטרוקס ערשטע 3 „גאסטראליען" זענען פארגעקומען אומגעפער אין חודש פעברואר הינטער 1919.

דער פאגראם וואס איז ארגאניזירט געווארן דורך די ארטיגע באנדיטן איז געווען דעם 5-טן מארץ הינטער 1919. (די נאכט פון שבת אויף זונטאג) דער 4-טער סטרוקס באזוך איז געווען אין סוף מארץ אדער אין אנהויב אפריל דאס זעלבע יאר.

דער אויפשטאנד האט אויסגעבראכן זומער סוף חודש תמוז, ליקווידירט געווארן דעם סוף חודש אב אדער אנהויב אלול.

די נעמען פון די הרוגים:

סטרוקס באנדע האט אין באזאר קיין אירן נישט געהרגעט, זי האבן נאר געהרגעט דעם נאטשאלניק פון פאסט מיט זיין פרוי. בעתן פאגראם דעם 5-טן מארץ דורך דער ארטיגער באנדע זענען דערהרגעט און פארוואונדעט געווארן פאלגענדע:

1) שולנער, א יונגער מאן, א שמיד פון עטליכע און צוואנציג יאר, א באלשעוויק פון מאלין, וועלכער האט געפירט געווער (געשאסן).

2) נח זאפאלסקי, א איד פון א יאר 60, א קצב, ער האט צופעליג א קוק געטון אין פענסטער (געשאסן).

3) מאטל געלפאנד, 25 יאר אלט, א געזעלשאפטליכער טויער, אפגעשאסן א האנד.

4) פנחס געלפאנד, 24 יאר, געשאסן אין בויך, געבליבן לעבען

5) ירמיהו וויינערמאן, עטליכע און פופציג יאר, א קרעמער, טויט-פארוואונדעט. אין אכט טעג ארום געשטארבן.

6) ישראל געלפאנד, 28 יאר, א קרעמער, געכאפט צווישן קארן און דערשאסן.

7) דוד גיפמאן, שוסטער, א יאר 50

8) אליעזר גיכמאן, 50 יאר (פעלצניקעס, גענעהט בין א גוי אין דארף

9) זיינער א זון 21 יאר (מינקי, דעם גוים זון האט זי דערשאסן.

10) וויינבערג, 36 יאר, א קרעמער אין דארף נידאשקי. דארטן דערשאסן
11) נתן , 45 יאר, " " " " " " "
12) ניט באוואוסט דער נאמען " " " " "

סטרוקס 5-טער באזוך:

דעם 26-טן אפריל 1920 האט די פוילישע קאוואלעריע פארנומען דעם געגענט ארום באזאר און די ראטן-בריגאדע, וועלכע ס'איז שוין כמעט ניט געבליבן קיין אויסוועג, האט אויפגיכן פארלאזט די שטאט און אוועק. א פאר טעג איז קיין מאכט אין שטעטל ניט געווען. נאכהער האט זיך עפעס געיאוועט א פוילישע ראזוועדקע און אוועק.

שבת דעם 1-טן מאי 1920 איז געקומען סטרוק מיט א באנדע פון א 15 מאן ס'רוב אנגעטון אין פוילישער אמוניציע און זיך גענומען ראבירן די שטאט. א פאר באנדיטן, איוואנקאוער שקציב, האבן דא אין באזאר דערקענט א דארטיגן אידן וואס ער איז טאקי אנטלאפן אמאל פון איוואנקאוו קיין באזאר. זיי האבן אים אנגעשלאגן, בארויבט און אפגעלאזט.

די באנדיטן האבן דאס מאל ניט דורכגעלאזט קיין איין שטוב מ'זאל זיי ניט בארויבן, מ'האט צוגענומען אלעס, וואס מ'האט געפונען. סטרוק אליין אנגעטון ציווילע, איז ארומגעגאנגען איבערן שטאט, די הענט אין די קעשענעס, פרעהליך און ניט געטשעפעט. ארינגעקומען צום רב אין שטוב ארין, ביי וועמען ער האט אמאל געקוואַרטירט, זיך גאנץ פיין בעגריסט מיט דעם רבס פרוי און געפרעגט צו זיי געדענקט אים. נאכדעם זאגט ער, אז ער איז סטרוק. נאך עטליכע שעה רויבן האבן זיי פארלאזט דאס שטעטל.

די פוילישע אקופאציע.

די ערשטע פוילישע ראזוועדקע האט שוין באוויזן קונסט: געכאפט א אידן מיט א גאנץ לאנגער בארד און אפגעשארן א האלבע אין דער לענג. דערנאך איז ארין די זשאנדארמעריע און אין שטאט איז געווען רוהיג. מ'האט צו ביסלאכוויז געגעבן פראפוסקן אויף ארויס פארן. ס'האט זיך געשאפן א פערקער מיט פוילן, פון וואנען ס'האבן זיך באקומען צוטונגען.

די באציהונג צו אידן איז געווען נישט קיין אויסגעשפראכן-פיינדליכע. די שנאה צו אידן האט זיך ניט ארויסגעוויזן בולט פשוט דערפאר ווייל צו דער ארומיגער באפעלקערונג (דער גויאישער) האבן זיי זיך אויך בעצויגן מיט

13437

שנאה און פאראכט. דער קאמענדאנט פלעג דוקא זאגן, אז אידן קיין פראפוסקן האט ער קיין חשק ניט צו געבן, נאר קיין פאלעסטינע וועט ער זיי געבן פראפוסקען.

די זשאנדארמעריע האט ניט ערלויבט שטעלן א ספעקטאקל אין אידיש נאר אויף רוסיש, פוילישן און אוקראיניש.

שפעט ביטאג איז פארבאטן געווען געהן, און אז מ'האט געכאפט א אידן, פלעג מען אים אויסטון נאקעט; זובן א שטעמפעל פון א קאמוניסט אויפן ליב און אז מ'האט ניט געפונען האט מען אפגעלאזט...

אין סוף חודש יוני איז דורכגעגאנגען די לעצטע פוילישע אפטהלונג פון א 3-4 הונדערט מאן מידע, הונגעריגע, אפגעריסענע-אפגעשליסענע האבן זיי זיך אראפגעצולאזט איבער די הייזער און געראבירט אלערליי זאכן איבערהויפט עסנוואר און וועש. דער קאמענדאנט האט דוקא בעפעהלט, מונדליך, אז מ'זאל די סאלדאטן ניט געבן גארניט, זיי באקומען אלעס פון צוכהויז. נאר די סאלדאטן האבן געטון זייערס.

דער קאמענדאנט פון זיין זייט האט נאר געפאדערט א קאנטריבוציע, די קאנטריבוציע איז ערפילט געווארן.

די פוילישע זענען געווען, בכלל, זעהר אונרוהיג. מ'האט געשטעלט א наблюдатель אויפן קלויסטער. פלוצלונג דערזעהט ער, ווי פון דער צווייטער זייט שטאט קעגנאיבער דער זייט, וואו, זיי זענען אנגעקומען - געהט א מחנה רייטערס מיט א געזאנג. די פוילישע סאלדאטן האבן געכאפט די ביקסן און געווען גרייט צו א שלאכט. ס'האט זיך אבער ארויסגעוויזן, אז ס'איז ניט קיין פיינדליכע: „אח, פעטלורא געהט", האבן אויסגעשריגן די פוילישע. ווער די סאלדאטן-קאוואלעריסטן זענען געווען, איז ביז איצט ניט קלאר. אנגעטון רייך, מיט קוויטלאך אין די היטלען, האבן זיי זיך אנגעהויפן פארטיזאנעס. א טייל האבן געזאגט, אז זיי זענען געווען ביי יודענישען און האבן זיך איבערגעגעבן צו די פאליאקן.

די ערשטע אפטהלונג איז באלד אויעק, געבליבן זענען נאר די קאוואלעריע, וועלכע האבן געפאדערט א גרויסע קאנטריבוציע, 20 טויזענט ניקאלאיעווער געלט, מאכארקע, און אנד. מ'האט טיילווייז ערפילט זייער פאדערונג, און ציטערענדיג פאר די נאכפאלגענדער רייטער ארמיי האבן זיי פארלאזט אויף דער נאכט דאס שטעטל. זעקס קאוואלעריסטן זענען איבערגעבליבן און אנגעפארפן אויף דער שטאט א טויט-שרעק. זיך ארייגעריסן אין הייזער

13439

געשלאגן געפרואוט פארגוואלדיגן פרויען (ס'איז נישט קלאר, צו ס,האט זיך דאס זיי איינגעגעבן) און געראבירט.א גאנצע נאכט האט זיך איבערן שטעטל געטראגן מוראדיגע געשריען און קוויטשער. מיטן טאג זענען זיי אויעק.

אין א טאג ארום איז ארין די רויטע-ארמיי.

+++++ 000 +++++

№14 К-6

Ц.А. ?
К-1

13440

"Еврейская Мысль" № 28, 17/XI 1919

Из ст."Ужасы Провинціи"
/путевыя замѣтки /

м.БАЙБУЗЫ

..... Возлѣ м.Мошны в м.Байбузы погромщики устроили Варфоломеевскую ночь и перерѣзали всѣх 13 евреев, живших там испокон вѣка в дружбѣ с крестьянским населеніем. Байбузскіе евреи слыли в окрестностях "хорошими, честными евреями". И дѣйствительно, они постоянно поддерживали совѣтом и дѣлом/они всѣ были состоятельные/тамошних крестьян.

Б.Кргуляк.

13441

№ 15-17

באַלטע

Балта

К-в Ин. материалов редакции.

Ч. А/К. I

№ 15

.367 Балта, Под. губ. ~~№86~~

2) (Изъ „Еврейская Мысль" - Одесса №12, 21 Марта 1919 г.)

13442

1) Подробности балтскаго погрома.

Послѣ временнаго оставленія петлюровцами Балты и перехода города в руки разоруженнаго „балтскаго полка" за его большевистскія тенденціи - „город 6 февраля снова был взят петлюровцами и в него вошли сѣчевики „Яновскаго Зачину" во главѣ с атаманом Стонкевичем (брат убитаго, большевиками" атамана балтскаго гарнизона) кк только они вошли, группы сѣчевиков стали врываться в еврейскія квартиры и уводить оттуда людей преимущественно молодых. Выбор был совершенно произвольный, без какого либо плана, ибо врывались в квартиры богатыя и бѣдныя кромѣ того это началось сейчас-же послѣ их вступленія в город, так что и нельзя было успѣть получить какія либо свѣдѣнія. Всѣх „уведенных" провели к рынку половину выставили на мосту и застрѣлили из пулемета, другую половину завели в близайшую колбасную, выставили в ряд и поодиночку разстрѣливали из ружей. Отец одного из разстрѣлянных был в том ряду, но случайности не был убит, и т. обр. мы имѣли свидѣтеля-очевидца этого кошмара. Послѣ этаго погромщики стали грабить магазины и квартиры. Это продолжалось два дня. Едва-ли уцѣлѣл десяток магазинов, из квартир уцѣлѣли расположенныя на окраинах и то благодаря случайности. Выпал большой снѣг, и сугробы снѣга сдѣлали неудобным передвиженіе. 2-дня послѣ окончанія грабежей еврейское населеніе было еще спрятано. 2-3 дня трупы лежали неубранными, раненые лежали 3-4 суток без всякой помощи, и это было в центрѣ города. 8-го Февраля по городу было расклеено первое объявленіе новой власти в лицѣ атамана Стонкевича. Он требовал от города (читай евреев) 500.000 рубл. контрибуціи за убійство Сикорскаго (петлюровскій комиссар вызвавшій из Гайсуны сѣчевиков для разоруженія расположеннаго в городе

13443

„Балтского полка" за его больш. тенденции) и своего брата Стонкевича, предоставив 3 дня для его внесения и пригрозив орудийным обстрелом города в случае неаккуратности, после усиленных просьб гор. головы Новикова, Стонкевич согласился на 300.000 руб. контрибуции. Деньги внес в казначейство, получив гарантию гор. управы и некоторых евр. купцов, что эти деньги будут или взысканы с населения. 13 Февраля (через недельку после погрома) состоялись похороны жертв на братской могилке. Евреев, отправившихся на кладбище, власти стали хватать на улицах. Оказалось, они нужны были для чистки военных конюшен. 16 и 17 Февраля сыщики среди бела дня открыли случайно уцелевшие магазины и вывозили оттуда всё товары. 16-го они на улице арестовали студента 1-го курса Одес. Унив. Ланда, только за то, что учится в Одессе: значит он большевик. Хотели разстрелять, но удовлетворились выкупом в 11.000 руб. Переговоры о размере выкупа велись родственниками студента в штабе штабными чиновниками. 25-го Февраля был арестован у здания казначейства один еврей торговец только за то, что на его паспорте была явка, сделанная в Москве 2 года тому назад. Был в Москве - значит или большевик или спекулянт. И на второй день его труп был найден на окраине города. К еврейским портным приходят сыщики, обязывая их 2-х дневный срок изготовить пальто, приносят краденный товар, а на подкладку дают „шелковые талесим". Одним словом уже 4 недели как начался погром, а убийства, грабежи, без причинные аресты и избиения не прекращаются. (На днях, например, был арестован и сильно избит по подозрению в большевизме домовладелец центра города б. совладелец банкирской конторы М., и лишь случайность спасла его от смерти.) Были случаи изнасилования, говорят, что они теперь участились. Магазины уже месяц закрыты, город совершенно замер. В 5-6 часов город представляет настоящее кладбище.

13423

Еврейское населеніе совершенно отчаялось, не знает что предпринять. Обреченные - вот самое вѣрное опредѣленіе состоянія и самочувствія балтскаго евр. населенія. Нельзя сказать, что дѣлу о погромѣ не было дано ход украинскими властями. Наоборот прибыл в Балту „слідчій" (слѣдователь) с помощником. И первыми днями он позвал родственников убитаго студента Берлодира и стали их обвинять в спекуляціи и тайных заговорах. Основанія такія: 1) на чердакѣ их бакалейнаго магазина послѣ погрома нашли чай и сахар. 2) обнаружили ход из квартиры в их магазин, который помѣщается под их квартирой. Были случаи, что „слідчій" и деньги и товары вымогал: теперь он занимается распредѣленіем среди сочленов денег, которыя евреи ежедневно обязаны вносить для „охраны города"! И не смотря на присутствіе „слідчаго" и на то что деньги вносятся евреями исключительно на охрану погромное настроеніе не прекращается. Жертв 27 (из них 2 жертвы снаряда и 3 найдены на вокзалѣ). Тяжелораненых и избитых трудно установить, ибо они лѣчатся на квартирах. Так как Евр. Община и гор. Дума (грозили избить полицмейстера гор. голову и выселить его) терроризованы, то невозможно не только установленіе причин погрома, но даже собираніе всего фактическаго матеріала. Есть указанія, что погром был заранѣе организован. Много говорят о „политичных сынках" служащих в украинской арміи. Местечки уезда присылали хлѣб в большом количествѣ, чтобы спасти населеніе от голода. Небезинтересно отмѣтить, что от окрестных крестьянских кооператавов, руководимых социалистами разных толков, не поступило ни фунта муки вообще никакой помощи! Из взысканной контрибуціи 100.000 руб. асигновано на устройство украинской гимназіи имени убитаго комиссара, но в эту гимназію евреи принимаются не будут.